

Hallituksen esitys eduskunnalle Armenian tasavallan sekä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden välisen yhteistä ilmailualueutta koskevan sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen väliaikaisesta soveltamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Armenian tasavallan sekä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden välisen yhteistä ilmailualueutta koskevan sopimuksen sekä lain sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Sopimus on sekasopimus, jonka määräykset kuuluvat osittain unionin ja osittain jäsenvaltioiden toimivaltaan.

Sopimuksen voimaansaattaminen tukee pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelman strategista tavoitetta Elinvoimainen Suomi. Sopimus edistää Suomen kilpailukykyä elinkeinoelämän ja yrittäjyyden edellytyksiä parantamalla sekä avaa uusia mahdollisuuksia lentoliikenteelle Euroopan unionin jäsenvaltioiden ja Armenian välillä.

Sopimus on osa unionin yhteisen ilmailualueen perustamiseen tähtäävää hanketta, jonka tarkoituksena on asteittainen lentoliikennemarkkinoiden avaaminen unionin jäsenvaltioiden ja sen lähialueiden välillä. Sopimuksella avataan lentoliikennemarkkinat Euroopan unionin jäsenvaltioiden ja Armenian välillä ja liityntälennot edelleen kolmansiin maihin. Sopimuksen nojalla kummankin osapuolen lentoliikenteen harjoittajat voivat tarjota palvelujaan kaupallisten periaatteiden mukaisesti sekä kilpailla tasapuolisilla edellytyksillä yhdenmukaistettua sääntelyä noudattaen.

Liikenneoikeudet vapautetaan vaiheittain sitä mukaa, kun Armenia on muokannut omia säädöksiään vastaamaan Euroopan unionin ilmailualan lainsäädäntöä, joka on Suomessa jo sellaisenaan voimassa. Lisäksi lentoyhtiöiden väliset sopimukset yhteistunnusten käytöstä ja leasingista sallitaan. Olemassa olevia kahdenvälisiä liikenneoikeusjärjestelyitä, joita sopimus ei kata, voi kuitenkin edelleen hyödyntää.

Sopimuksessa vahvistetaan uusia järjestelyjä Euroopan unionin ja Armenian väliselle yhteistyölle koskien lentoliikenteen turvallisuutta, ilmailun turvaamista, ilmaliikenteenhallintaa ja ympäristökysymyksiä. Lisäksi perustetaan uusia yhteistyöjärjestelyjä, joilla varmistetaan tasapuoliset toimintaedellytykset.

Sopimuksella perustetaan sekakomitea, joka tarkastelee sopimuksen täytäntöönpanoon ja tarvittaessa sopimuksen tulkintaan ja soveltamiseen liittyviä kysymyksiä.

Esitykseen sisältyy lakiehdotus sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Laki sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti kun sopimus tulee Suomen osalta voimaan sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona osapuolet vahvistavat, että kaikki sopimuksen voimaantulon edellyttämät tarvittavat menettelyt on saatettu päätökseen. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää, että lakia sovelletaan ennen sopimuksen kansainvälistä voimaantuloa.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta.....	3
1.2 Valmistelu.....	3
2 Sopimuksen tavoitteet.....	4
3 Keskeiset ehdotukset.....	4
4 Esityksen vaikutukset	5
5 Lausuntopalaute.....	5
6 Sopimuksen määräykset ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön	5
7 Voimaantulo	10
8 Ahvenanmaan maakuntapäivien suostumus	10
9 Toimeenpano ja seuranta	10
10 Suhde muihin esityksiin.....	10
11 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys	10
11.1 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus.....	10
11.2 Käsittelyjärjestys.....	11
LAKIEHDOTUS	12
Laki 12	
Laki Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Armenian tasavallan välisen ilmailusopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta	12
SOPIMUSTEKSTI	13

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Suomen ja Armenian välillä ei ole voimassaolevaa kahdenvälistä lentoliikennesopimusta.

Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Armenian yhteistä ilmailualuetta koskeva sopimus on osa unionin yhteisen ilmailualueen perustamiseen tähtäävää hanketta, jonka tarkoituksena on asteittainen lentoliikennemarkkinoiden avaaminen unionin jäsenvaltioiden ja sen lähialueiden välillä. Hankkeen taustoja ja välitavoitteita on tuotu esille komission tiedonannossa ”EU:n ulkoinen ilmailupolitiikka – Tulevat haasteet” (COM(2012) 556 final). Yhteistä ilmailualuetta koskevan sopimuksen tekeminen Armenian kanssa on tärkeä osa myös EU:n naapuruuspolitiikkaa.

Markkinoiden avautumisen ehtona on Armenian asteittainen sopimuksessa luetellun unionilainsäädännön implementointi osaksi kansallista lainsäädäntöä. Sääntelyiden lähentyminen tuo uusia toimintamahdollisuuksia yrityksille ja enemmän valinnan mahdollisuuksia kuluttajille. Markkinoiden avautuminen ja sääntelyn yhtenäistyminen tapahtuvat samanaikaisesti, jotta turvataan tasapuoliset kilpailumahdollisuudet, sekä taataan riittävä lentoturvallisuuden, ilmailun turvaamisen ja ympäristönormien taso.

Euroopan unioni on lähialueillaan neuvotellut lentoliikennesopimukset Marokon (SopS 64–65/2008), Länsi-Balkanin maiden (ECAA-sopimus, SopS 36–37/2013), Georgian (SopS 42–43/2015), Israelin (SopS 69–70/2020), Moldovan (SopS 73–74/2020) sekä Jordanian (SopS 75–76/2020) kanssa. Suomi on kansallisesti hyväksynyt edellä mainitut sopimukset ja saattanut ne voimaan.

1.2 Valmistelu

Sopimuksen valmistelu

Euroopan unioni on tehnyt Armenian kanssa niin sanotun horisontaalisen lentoliikennesopimuksen vuonna 2009 (EYVL L 050, 21.2.2009 s. 22–29), jolla mahdollistettiin EU:n lentoliikenteen harjoittajien nimeäminen jäsenvaltioiden ja Armenian välisten kahdenvälisten sopimusten nojalla.

Komissio on neuvotellut neuvoston 7 päivänä joulukuuta 2015 antaman valtuutuksen mukaisesti niin sanotusta kattavasta lentoliikennesopimuksesta Euroopan unionin ja Armenian välillä, jonka tavoitteena on asteittain ja vastavuoroisesti avata markkinoille pääsy sekä varmistaa sääntelyn lähentäminen ja unionin vaatimusten ja normien tosiasiallinen täytäntöönpano. Lentoliikennesopimus parafoitiin neuvottelujen pohjalta neuvotteluohjeiden mukaisesti Brysselissä 24 päivänä marraskuuta 2017 ja allekirjoitettiin Brysselissä 15 marraskuuta 2021.

Kansallinen valmistelu

Komission ehdotus neuvoston päätökseksi yhteisen ilmailualueen perustamisesta Armenian tasavallan kanssa on annettu eduskunnalle tiedoksi E-kirjeellä (E 92/2021) sekä U-kirjelmällä (U 54/2021 vp). Lisäksi neuvottelumandaatista on annettu tieto E-kirjeellä (E 5/2016 vp).

Hallituksen esitys on valmisteltu liikenne- ja viestintäministeriössä virkatyönä.

2 Sopimuksen tavoitteet

Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Armenian välisen kattavan lentoliikennesopimuksen tavoitteena on yhteisen ilmailualueen perustaminen unionin jäsenvaltioiden ja Armenian välille. Ilmailualue perustuu markkinoiden asteittaiseen avaamiseen vastavuoroisen reiteille pääsyn ja kapasiteetin osalta, sääntelyn lähentämiseen sekä talouden toimijoiden syrjimättömyyteen ja tasapuolisiin toimintaedellytyksiin. Markkinoiden avaamisen tavoitteena on laajentaa lentoliikennemarkkinoita ja saada markkinat vastaamaan paremmin käyttäjien eli matkustajien ja rahdinkuljettajien tarpeita.

Tasapuolisten markkinoille pääsyn ja kilpailuolosuhteiden luomiseksi sopimuksella yhtenäistään turvallisuutta (safety), turvaamista (security), lennonvarmistusta, sosiaalisia näkökohtia sekä ympäristöä koskevia säädöksiä.

Yhteisen ilmailualueen perustan muodostaa Euroopan unionin erityisesti lentoliikennemarkkinoita koskeva lainsäädäntö, joka on tarkemmin yksilöity sopimuksen toisessa liitteessä. Sopimuksen täytäntöönpano edellyttää siirtymäaikojen käyttämistä, sillä liikenneoikeudet vapautetaan vaiheittain sitä mukaa, kun Armenia on muokannut omia säädöksiään vastaamaan Euroopan unionin ilmailualan lainsäädäntöä. Sopimuksen nojalla kummankin osapuolen lentoliikenteen harjoittajat voivat tarjota palvelujaan kaupallisten periaatteiden mukaisesti sekä kilpailla tasapuolisilla edellytyksillä yhdenmukaistettua sääntelyä noudattaen.

Sopimuksella perustetaan sekakomitea, jonka tehtävänä on hallinnoida sopimusta, sen täytäntöönpanoa ja tulkintaa sekä sen soveltamiseen liittyviä kysymyksiä.

Sopimuksella pyritään edistämään vuonna 2015 tehdyn Pariisin ilmasopimuksen sekä vuonna 1999 eräiden kansainvälistä ilmakuljetusta koskevien sääntöjen yhtenäistämisestä tehdyn yleissopimuksen (Montrealin yleissopimus, SopS 76/2004) toteutumista.

3 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyy Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Armenian yhteistä ilmailualueetta koskevan sopimuksen Suomen osalta. Suomen hyväksyminen on osaltaan edellytys sopimuksen kansainväliselle voimaantulolle. Sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ehdotetaan saatettavaksi voimaan ehdotukseen sisältyvällä blankettilailla.

Ehdotetun lain 1 §:ssä säädettäisiin, että sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut. Pykälä sisältää tavanomaisen blankettilain säännöksen, jolla saatetaan voimaan lailla ne sopimusmääräykset, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan.

Lain 2 §:n 1 momentissa säädettäisiin, että sopimuksen muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta sekä lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Lain 2 §:n 2 momentissa säädettäisiin, että valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää, että lakia sovelletaan ennen sopimuksen kansainvälistä voimaantuloa.

4 Esityksen vaikutukset

Lentoliikennesopimuksella mahdollistetaan säännöllinen lentoliikenne Suomen ja Armenian välillä sekä poistetaan markkinoille pääsyn rajoitteita. Rajoitteiden poistaminen edistää osapuolten välistä kauppaa, turismia ja investointeja.

Lähitulevaisuudessa ei ole odotettavissa suoria lentoja Suomen ja Armenian välille.

Markkinoiden avautumisen seurauksena osapuolten välisen lentoliikenteen oletetaan kasvavan, mikä muun muassa lisää lentomelun määrää. Mikäli matkustajavirroissa tapahtuu merkittäviä muutoksia, markkinoiden avautumisella voi olla yhtäältä lisääviä ja toisaalta vähentäviä vaikutuksia kasvihuonekaasupäästöihin.

Sopimus laajentaa Euroopan unionin ympäristösääntelyn soveltamisalaa erityisesti lentomelun osalta Armenian alueelle.

Esityksellä ei ole vaikutuksia sotilas- ja valtionilmailuun.

Esityksellä ei ole merkittäviä vaikutuksia viranomaisten toimintaan eikä kansallisen tason organisaatio- tai henkilöstövaikutuksia

5 Lausuntopalaute

[Lausuntokierroksen tulokset.]

6 Sopimuksen määräykset ja niiden suhde Suomen lainsäädäntöön

Sopimuksen johdannossa osapuolet toteavat haluavansa luoda yhteisen ilmailualueen (Common Aviation Area, CAA), jonka tavoitteena on avata pääsy osapuolten lentoliikennemarkkinoille, joilla vallitsevat tasapuoliset ja syrjimättömät kilpailuedellytykset ja joilla noudatetaan samoja sääntöjä muun muassa lentoturvallisuuden, ilmailun turvaamisen, ilmaliikenteen hallinnan, kilpailun, sosiaalisten näkökohtien ja ympäristövaatimusten alalla. Johdannossa todetaan osapuolten olevan yhtä mieltä siitä, että yhteisen ilmailualueen säännöt on tarkoituksenmukaista perustaa Euroopan unionissa voimassa olevaan asiaa koskevaan lainsäädäntöön.

1 artikla. Tavoite. Artiklassa sopimuksen tavoitteeksi asetetaan yhteisen ilmailualueen luominen, joka perustuu markkinoiden avaamiseen ja yhteisiin sääntöihin.

2 artikla. Määritelmät. Artiklassa määritellään sopimuksessa käytetyt keskeiset käsitteet. Määritelmät perustuvat Kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön ICAO:n mallilausekkeisiin.

I OSASTO: TALOUDELLISET MÄÄRÄYKSET

Sopimuksen I osasto sisältää sopimuksen taloudelliset määräykset, mm. lupien ja oikeuksien myöntämisen ja epäämisen, investoinnit, kilpailuympäristön, tullit ja verot.

3 artikla. Oikeuksien myöntäminen. Artiklan 2 kohdan mukaan osapuolet myöntävät toisilleen sopimuksessa määritellyt oikeudet sovitun liikenteen harjoittamiseen määrättyillä reiteillä sopimuksen liitteessä I olevia siirtymämääräyksiä noudattaen. Artiklan 2 kohdassa määritellään ICAO:n mallilausekkeen mukaisesti kummankin osapuolen nimetyille lentoyhtiöille myönnettävät oikeudet. Kansainvälisen käytännön mukaisesti artiklan 6 kohdassa kielletään kabotaasi

eli liikennöinti toisen osapuolen alueella sijaitsevien pisteiden välillä. Säännöllisestä lentoliikenteestä Suomen ja kolmannen maan välillä säädetään liikenteen palveluista annetun lain 122 ja 123 §:ssä.

4 artikla. *Liikennöintilupa ja tekninen lupa.* Artiklassa määrätään niistä edellytyksistä, joiden täytyessä osapuolen toimivaltaisen viranomaisen on myönnettävä liikennöintilupa toisen osapuolen lentoliikenteen harjoittajalle. Liikennöintilupa on annettava mahdollisimman pienellä menettelyihin liittyvällä viiveellä edellyttäen, että artiklan alakohdissa määrätyt edellytykset täyttyvät. Suomessa lentotoimintaluvan myöntää Liikenne- ja viestintävirasto ilmailulain 47 §:n nojalla. Vastaavat lausekkeet ovat yleisesti kansainvälisesti käytössä.

5 artikla. *Liikennöintiluvan ja teknisen luvan epääminen, peruuttaminen kokonaan tai tilapäisesti taikka rajoittaminen.* Artiklassa määrätään tilanteista, joissa osapuolten toimivaltaiset viranomaiset voivat evätä, peruuttaa kokonaan tai tilapäisesti taikka rajoittaa toisen osapuolen lentoliikenteen harjoittajan lentoliikennelupia. Keskeisiä kriteereitä ovat 4 artiklassa määriteltyjen liikennöintiluvan edellytysten puuttuminen, liikenteenharjoittajan sopimuksen kilpailu-, turvallisuus- tai turvaamisartiklojen rikkominen (8, 14 ja 15 artiklat) ja osapuolen alueella sovellettavien lakien tai määräysten rikkominen.

6 artikla. *Investoinnit lentoliikenteen harjoittajiin.* Artiklassa määrätään menettelystä, jolla osapuolten ja/tai niiden kansalaisten enemmistöomistus ja /tai tosiasiallinen määräysvalta voidaan 4 ja 5 artikloista poiketen sallia.

7 artikla. *Lakien ja määräysten noudattaminen.* Artiklassa määrätään, että osapuolten lentoliikenteen harjoittajien on noudatettava toisen osapuolen alueella sovellettavia maahanpääsyyn, liikennöintiin tai maasta poistumiseen liittyviä lakeja ja määräyksiä toisen osapuolen alueelle tullessaan, siellä ollessaan tai sieltä lähtiessään. Vastaavasti ilma-alusten matkustajiin, miehistöön, matkatavaroihin, rahtiin ja/tai postiin sovelletaan kyseisen osapuolen maahanpääsyä, maassaoloa ja maasta poistumista koskevia lakeja ja määräyksiä. Osapuolten on lisäksi sallittava toisen osapuolen lentoliikenteen harjoittajien toimenpiteet sen varmistamiseksi, että kuljettavilla henkilöillä on matkustamiseen vaadittavat matkustusasiakirjat.

8 artikla. *Oikeudenmukainen kilpailu.* Artiklassa määrätään kilpailuoikeussääntöjen noudattamisesta ja niiden rikkomisesta seuraavista menettelyistä sekä turvataan vapaa, oikeudenmukainen ja vääristymätön kilpailu.

9 artikla. *Kaupalliset mahdollisuudet.* Artiklassa määrätään, että sopimuksen liitteen I siirtymäsäännöissä vahvistettuja menettelyjä ja siirtymäaikoja noudattaen osapuolet varmistavat, että niiden lainsäädäntö, säännöt ja menettelyt noudattavat EU:n lentoliikenteen lakisääteisiä vaatimuksia, joita koskevat asetukset on lueteltu sopimuksen liitteen II A osassa. Artiklassa vahvistetaan osapuolten lentoliikenteen harjoittajille laajat oikeudet lentoliikenteen tarjoamiseen ja myyntiin liittyen mukaan lukien lentoliikenteen harjoittajien oikeus ottaa toisen osapuolen alueella käyttöön lentoliikenteen tarjoamiseen tarkoitettuja myyntipisteitä ilman paikallista ylläpitäjää.

10 artikla. *Tullit ja verot.* Artiklassa vapautetaan lentoliikenteen harjoittajien ilma-alukset kansallisten, paikallisten ja Euroopan unionin asettamista tuontirajoituksista, veroista, tulleista, valmisteveroista ja korvauksista. Vapautus ei koske annettujen palvelujen vastikkeena olevia kustannuksia, polttoainetta, jota käytetään osapuolen alueen sisällä liikennöitävien kahden paikan välillä, tai tavaroita, jotka on myyty muuhun tarkoitukseen kuin matkustajien kulutettavaksi

ilma-aluksessa liikennöitäessä. Artikla ei koske arvonlisäveroa eikä se vaikuta EU:n jäsenvaltioiden ja Armenian välisten tulojen ja pääoman kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskevien yleissopimusten määräyksiin.

11 artikla. Käyttömaksut. Artiklassa määrätään, että sopimuksen liitteen I siirtymäsäännöissä vahvistettuja menettelyjä ja siirtymäaikoja noudattaen osapuolet varmistavat, että niiden lainsäädäntö, säännöt ja menettelyt noudattavat EU:n lentoliikenteen lakisääteisiä vaatimuksia, joita koskevat asetukset on lueteltu sopimuksen liitteen II A osassa. Artiklassa määrätään, että toimivaltaisten viranomaisten lennonvarmistuksesta ja lennonjohdosta perimien maksujen on perustuttava kustannuksiin eivätkä ne saa olla syrjiviä. Lentoasemien, ilmailun turvaamisen ja niihin liittyviin toimintoihin, lukuun ottamatta maahuolintaa, tarkoitettujen tilojen, laitteiden ja palvelujen käytöstä osapuolet voivat periä kustannuksiin perustuvia maksuja sekä kohtuullisen tuoton, eivätkä maksut saa olla syrjiviä. Käyttömaksujen määrittämisessä on kuultava palveluja käyttäviä lentoliikenteen harjoittajia.

12 artikla. Lentohinnat ja kuljetusmaksut. Artiklassa veloitetaan osapuolet antamaan lentoliikenteen harjoittajille vapaus määrätä lentohinnoistaan ja kuljetusmaksuistaan vapaan ja oikeudenmukaisen kilpailun perusteella. Hinnat on annettava osapuolten toimivaltaisille viranomaisille tiedoksi. Toimivaltaiset viranomaiset voivat tarvittaessa keskustella lentojen ja kuljetusmaksujen hinnoittelussa ilmenneistä menettelyistä, seikoista ja epäselvyyksistä.

13 artikla. Tilastotiedot. Artiklassa määrätään, että kumpikin osapuoli antaa toiselle osapuolelle lentoliikennettä koskevat saatavilla olevat tilastotiedot, joita voidaan kohtuudella vaatia. Osapuolet tekevät sopimuksen 23 artiklan mukaisessa sekakomiteassa yhteistyötä tilastotietojen vaihtamiseksi.

II OSASTO: SÄÄNTELY-YHTEISTYÖ

14 artikla. Ilmailun turvallisuus. Artiklassa määrätään, että sopimuksen liitteen I siirtymäsäännöissä vahvistettuja menettelyjä ja siirtymäaikoja noudattaen osapuolet varmistavat, että niiden lainsäädäntö, säännöt ja menettelyt noudattavat EU:n ilmailun turvallisuutta koskevia asetuksia, jotka on lueteltu sopimuksen liitteen II B osassa. Armenia osallistuu Euroopan lentoturvallisuusviraston työhön tarkkailijana. Osapuolet voivat toteuttaa asiaankuuluvia ja välittömiä toimenpiteitä, mikäli ne havaitsevat, että ilmailun turvallisuutta koskevaa sääntelyä ei ole noudatettu. Tästä on kuitenkin viipymättä ilmoitettava toiselle osapuolelle.

15 artikla. Ilmailun turvaaminen. Artiklassa määrätään, että sopimuksen liitteen I siirtymäsäännöissä vahvistettuja menettelyjä ja siirtymäaikoja noudattaen osapuolet varmistavat, että niiden lainsäädäntö, säännöt ja menettelyt noudattavat EU:n ilmailun turvaamista koskevia asetuksia, jotka on lueteltu sopimuksen liitteen II C osassa. Euroopan komissio voi tehdä Armeniassa tarkastuksia liitteessä määritellyn lainsäädännön mukaisesti. Lisäksi osapuolet noudattavat artiklan 3 kohdassa määriteltyjä ilmailun turvallisuutta koskevia kansainvälisiä sopimuksia, joiden osapuolia molemmat osapuolet ovat, sekä ICAOn vahvistamia ilmailun turvaamisen standardeja ja menettelytapasuosituksia, jos asiasta ei säädetä sopimuksen liitteen II C osassa. Siviili-ilmailun suojaamiseksi laittomilta teoilta osapuolet toteuttavat ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä, minkä lisäksi osapuolet voivat välittömän turvauhkan uhatessa toteuttaa tarpeellisia pitämänsä toimenpiteet, mukaan lukien alueelle pääsemistä koskevat toimet. Osapuolet avustavat toisiaan siviili-ilma-alukseen kohdistuvan tai sitä uhkaavan laittoman haltuunoton tai muun laittoman teon yhteydessä.

16 artikla. Ilmailuliikenteen hallinta. Artiklassa määrätään, että sopimuksen liitteen I siirtymäsäännöissä vahvistettuja menettelyjä ja siirtymäaikoja noudattaen osapuolet varmistavat, että

niiden lainsäädäntö, säännöt ja menettelyt noudattavat EU:n ilmaliikenteen hallintaa koskevia asetuksia, jotka on lueteltu sopimuksen liitteen II D osassa, tai EU-lainsäädäntökehyksen puuttuessa vähintään ICAOn standardien ja menettelysuosituksia. Osapuolet tekevät yhteistyötä ilmaliikenteen hallinnan alalla yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan laajentamiseksi Armenian alueelle. Tavoitteen saavuttamiseksi Armenia otetaan tarkkailijaksi yhtenäisen ilmatilan komiteaan ja muihin yhtenäiseen ilmatilaan liittyviin elimiin sopimuksen voimaantulosta alkaen.

17 artikla. *Ympäristö.* Artiklassa määrätään, että sopimuksen liitteen I siirtymäsäännöissä vahvistettuja menettelyjä ja siirtymäaikoja noudattaen osapuolet varmistavat, että niiden lainsäädäntö, säännöt ja menettelyt noudattavat EU:n ilmailun ympäristövaatimuksia koskevia asetuksia, jotka on lueteltu sopimuksen liitteen II E osassa. Artiklassa vahvistetaan osapuolten pyrkimys ilmailun kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen ja ilmailun ympäristövaikutusten minimoimiseen.

18 artikla. *Lentoliikenteen harjoittajien korvausvastuu.* Artiklassa määrätään, että lentoliikenteen harjoittajien korvausvastuu määräytyy Montrealin yleissopimuksen mukaisesti.

19 artikla. *Kuluttajansuoja.* Artiklassa määrätään, että sopimuksen liitteen I siirtymäsäännöissä vahvistettuja menettelyjä ja siirtymäaikoja noudattaen osapuolet varmistavat, että niiden lainsäädäntö, säännöt ja menettelyt noudattavat EU:n lentoliikenteen matkustajan oikeuksia koskevia asetuksia, jotka on lueteltu sopimuksen liitteen II F osassa.

20 artikla. *Tietokonepohjaiset paikanvarausjärjestelmät.* Artiklassa määrätään, että sopimuksen liitteen I siirtymäsäännöissä vahvistettuja menettelyjä ja siirtymäaikoja noudattaen osapuolet varmistavat, että niiden lainsäädäntö, säännöt ja menettelyt noudattavat EU:n lentoliikenteen markkinoille pääsyä koskevia asetuksia, jotka on lueteltu sopimuksen liitteen II A osassa. Artiklassa vahvistetaan osapuolten velvollisuus turvata tietokonepohjaisten paikanvarausjärjestelmien myyjien vapaa kilpailu.

21 artikla. *Sosiaaliset näkökohdat.* Artiklassa määrätään, että sopimuksen liitteen I siirtymäsäännöissä vahvistettuja menettelyjä ja siirtymäaikoja noudattaen osapuolet varmistavat, että niiden lainsäädäntö, säännöt ja menettelyt noudattavat EU:n lentoliikenteen työntekijöiden oikeuksia koskevia asetuksia, jotka on lueteltu sopimuksen liitteen II G osassa. Artiklassa vahvistetaan osapuolten sitoutuvan edistämään ja toteuttamaan työelämän perusoikeuksia ilmailun alalla.

III OSASTO: INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET JA LOPPUMÄÄRÄYKSET

22 artikla. *Tulkinta ja noudattamisen valvonta.* Artiklassa määrätään, että osapuolten on toteutettava sopimusvelvoitteiden täyttämistä, huolehdittava sopimuksen noudattamisen valvonnasta, avustettava toisiaan sopimuksen mahdollisia rikkomuksia koskevassa tutkinnassa ja tiedotettava toista osapuolta, mikäli se toteuttaa toisen osapuolen yrityksiä tai viranomaisia koskevia toimenpiteitä. Sopimuksen määräyksiä sekä liitteessä II lueteltujen säädösten säännöksiä tulkitaan Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön ja Euroopan komission antamien päätösten mukaisesti siltä osin kuin määräykset ja säännökset ovat asiasisällöltään yhteneviä EU-perussopimusten kanssa.

23 artikla. *Sekakomitea.* Artiklassa määrätään, että sopimuksen hallinnoinnista ja asianmukaisesti täytäntöönpanosta vastaamaan perustetaan kummankin osapuolen edustajista muodostuva sekakomitea. Artiklassa vahvistetaan sekakomitean menettelyä koskevat säännöt sekä sekakomitean tehtävät.

24 artikla. *Riitojen ratkaiseminen ja välimiesmenettely.* Artiklassa vahvistetaan sopimuksen soveltamista tai tulkintaa koskevien riitatilanteiden välimiesmenettelyä koskevat menettelytavat silloin, kun erimielisyyttä ei ole saatu ratkaistua sekakomitean kokouksessa tai diplomaattiteitse.

25 artikla. *Suojatoimenpiteet.* Artiklassa vahvistetaan menettelyt suojatoimenpiteiden toteuttamiseksi silloin, kun osapuoli katsoo, että toinen osapuoli on jättänyt täyttämättä sopimuksen mukaisen velvoitteen.

26 artikla. *Suhde muihin sopimuksiin.* Artiklassa määrätään, että 30 artiklaan perustuvan väliaikaisen soveltamisen aikana asiaa koskevien kahdenvälisen sopimusten ja järjestelyjen soveltaminen keskeytetään. Tultuaan voimaan sopimus korvaa Armenian ja EU:n jäsenvaltioiden kahdenväliset lentoliikennesopimukset siltä osin kuin niissä määrätään samoista asioista kuin monenvälisessä sopimuksessa. Suomella ei ole kahdenvälistä lentoliikennesopimusta Armenian kanssa.

27 artikla. *Muutokset.* Artiklassa määrätään menettelyistä, joiden mukaisesti osapuolet voivat yhdessä sopia sopimuksen muuttamisesta. Sopimuksen liitteiden muuttaminen on mahdollista sekakomitean yksimielisellä päätöksellä. Lisäksi artiklassa määrätään osapuolten velvollisuudesta ilmoittaa aikeestaan antaa uutta lainsäädäntöä tai muuttaa voimassaolevaa lainsäädäntöään liitteessä II mainitulla alalla, minkä jälkeen osapuolet voivat pyytää sekakomitean asiaa koskevaa näkemysten vaihtoa.

28 artikla. *Irtisanominen.* Artiklassa määrätään menettelyistä sopimuksen irtisanomiseksi.

29 artikla. *Rekisteröinti.* Artiklassa määrätään sopimuksen rekisteröinnistä ICAO:n neuvostossa ja YK:n pääsihteeristössä sopimuksen voimaantulon jälkeen.

30 artikla. *Voimaantulo ja väliaikainen soveltaminen.* Artiklassa määrätään, että osapuolet ratifioivat tai hyväksyvät sopimuksen omien menettelyidensä mukaisesti, ja Euroopan unionin neuvoston pääsihteerin toimii ratifioimis- ja hyväksymisasiakirjojen tallettajana. Sopimus tulee voimaan sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä, kun viimeinen ratifioimis- tai hyväksymisasiakirja on vastaanotettu. Sopimusta sovelletaan väliaikaisesti, kun Armenia on tallettanut sopimuksen ratifioimis- tai hyväksymisasiakirjansa ja Euroopan unioni ilmoittaa, että väliaikaiselle soveltamiselle merkitykselliset menettelyt on saatu päätökseen.

31 artikla. *Todistusvoimaiset tekstit.* Sopimus laaditaan kahtena kappaleena Euroopan unionin virallisilla kielillä sekä armenian kielellä, ja kukin teksti on yhtä todistusvoimainen. Sekakomitea päättää käytettävän tekstin kielestä, jos kielitoisintojen välillä on eroavaisuuksia.

Liite I. SIIRTYMÄMÄÄRÄYKSET. Liitteessä määrätään sopimuksen soveltamisesta ennen kuin Armenia on siirtynyt liitteessä II esitetyn Euroopan unionin lentoliikennelainsäädännön täysimittaiseen soveltamiseen sekä sääntelyn yhtenäistämisen etenemisen seurannasta.

Liite II. SIVILI-ILMAILUUN SOVELLETTAVAT SÄÄNNÖT. Liitteessä luetellaan Euroopan unionin lentoliikennettä koskeva lainsäädäntö, jota sopimusosapuolten on noudatettava. Liitteessä lueteltu sääntely on Suomessa suoraan sovellettavaa lainsäädäntöä. Sekakomitea ajantasaistaa liitteen säännöllisesti.

Sopimuksen voimaantulo ei edellytä muutoksia Suomen kansalliseen lainsäädäntöön.

7 Voimaantulo

Ehdotetaan, että esitykseen sisältyvä laki tulee voimaan valtioneuvoston asetuksella säädettävänä ajankohtana samanaikaisesti, kun sopimus tulee Suomen osalta voimaan.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää, että lakia sovelletaan ennen sopimuksen kansainvälistä voimaantuloa.

8 Ahvenanmaan maakuntapäivien suostumus

Sopimus ei sisällä Ahvenanmaan toimivaltaan kuuluvia määräyksiä, sillä Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 27 §:n 14 kohdan mukaan ilmailu kuuluu valtakunnan lainsäädäntövaltaan.

9 Toimeenpano ja seuranta

Sopimuksen toimeenpanoa seurataan sopimuksen 23 artiklassa tarkoitettussa sekakomiteassa, joka koostuu kummankin osapuolen edustajista.

10 Suhde muihin esityksiin

Liikenne- ja viestintäministeriössä on käynnissä valmistelu hallituksen esitykseksi ilmailulain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (LVM052:00/2020). Hankkeessa selvitetään keskeisimpiä HE 41/2020 vp:n valmistelun yhteydessä havaittuja kansallisen ilmailusääntelyn muutostarpeita, jotka johtuvat viimeaikaisesta ilmailun toimintaympäristön ja EU-sääntelyn kehityksestä sekä lainsäädäntöteknisistä seikoista. Esitykset säädösten muuttamiseksi on tarkoitus antaa eduskunnalle vuoden 2021 aikana.

Samanaikaisesti tämän esityksen kanssa eduskunnan käsiteltäväksi on annettu hallituksen esitykset HE XX/2021 vp ja HE XX/2021 vp Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Tunisian välisen Euro-Välimeri-lentoliikennesopimuksen sekä Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Ukrainan välisen yhteisen ilmailualueen koskevan sopimuksen hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi. Armenian, Tunisian sekä Ukrainan kanssa tehdyt lentoliikennesopimukset tähtäävät kaikki osaltaan yhteisen eurooppalaisen ilmatilan luomiseen.

11 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus ja käsittelyjärjestys

11.1 Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Toimivallanjako unionin ja jäsenvaltion välillä

EU:n jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välisiä kansainvälisiä lentoliikennesuhteita on perinteisesti säännelty kahdenvälisillä lentoliikennesopimuksilla, niiden liitteillä ja muilla asiaan liittyvillä kahdenvälisillä ja monenvälisillä järjestelyillä. Euroopan unionin tuomioistuimen antamien ns. Open Skies –tuomioiden (asiat C-466/98, C-467/98, C-468/98, C-469/98, C-471/98, C-472/98, C-475/98 ja C-476/98) mukaan unionilla on yksinomainen toimivalta kahdenvälisten sopimusten tiettyjen kysymysten osalta. Tuomioiden johdosta kaikki jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden nykyiset kahdenväliset sopimukset, joihin sisältyy unionin oikeuden vastaisia määräyksiä, on muutettava tai korvattava uusilla, unionin oikeuden mukaisilla sopimuksilla. Tuomiot merkitsivät myös lentoliikennesopimusten tekemistä yhä enenevässä määrin unionin ja kolmannen maan kesken. Tuomioiden mukaan lentoliikennettä on pidettävä unionin yhteistä etua koskevana alana.

Sopimuksen kattamista aloista säädetään kansallisesti ilmailulaissa (864/2014), Liikenne- ja viestintävirastosta annetussa laissa (935/2018) ja lentoasemaverkosta ja maksuista annetussa laissa (210/2011). Lait täydentävät laaja-alaista EU-sääntelyä. Sopimusta koskeva unionilainsäädäntö on listattuna sopimuksen liitteessä II. Euroopan unionin tuomioistuin on katsonut, että unionilla on yksinomainen toimivalta tiettyjen lentoliikennesopimuksiin liittyvien kysymysten osalta. Unionin sääntely sopimuksen kattamalla alalla on varsin laajaa. Koska sopimusten kohteena oleva asia kuuluu osittain unionin ja osittain jäsenvaltioiden toimivaltaan, Euroopan parlamentti ja neuvosto ovat antaneet asetuksen (EY) N:o 847/2004 jäsenvaltioiden ja kolmansien maiden välisten lentoliikennesopimusten neuvottelemisesta ja täytäntöönpanosta (jäljempänä ulkosuhdeasetus). Asetuksella on perustettu jäsenvaltioiden ja komission välinen yhteistyömenettely sen varmistamiseksi, että jäsenvaltioiden kolmansien maiden kanssa tekemät kahdensivuliset lentoliikennesopimukset ovat sopuissa unionin lainsäädännön kanssa.

Eduskunnan suostumuksen tarpeellisuus

Euroopan unionin näkökulmasta Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Armenian yhteistä ilmailualuea koskeva sopimus on sekasopimus. Sekasopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat osittain unionin ja osittain jäsenvaltioiden toimivaltaan. Sekasopimuksen määräykset voivat olla sekä yksinomaan unionin toimivaltaan kuuluvia, yksinomaan jäsenvaltion toimivaltaan kuuluvia tai jaettuun toimivaltaan kuuluvia. Eduskunnan hyväksymistoimivalta ei koske perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan sekasopimusten unionin toimivaltaan kuuluvia määräyksiä (PeVL 6/2001 vp). Näin ollen eduskunta hyväksyy sopimuksen perustuslain 94 §:n mukaisesti vain niiltä osin kuin pöytäkirjan määräykset ovat Suomen toimivallassa.

Sopimuksessa ei ole määräyksiä siitä, miten toimivalta unionin ja jäsenvaltioiden kesken jakautuu. EU-lainsäädännön myötä unionin toimivalta lentoliikenneasioissa on käynyt varsin laajaksi. Valtaosa lentoliikennettä koskevasta lainsäädännöstä on annettu unionin asetuksina. Siltä osin kuin on annettu EU-asetuksia, on jäsenvaltioiden kansallinen toimivalta rajautunut lähinnä siihen, kuinka jäsenvaltio järjestää asetusten kulloinkin edellyttämät julkiset hallintotehtävät.

Sopimusmääräykset on luettava lainsäädännön alaan kuuluviksi, 1) jos määräys koskee jonkin perustuslaissa turvatuksen perusoikeuden käyttämistä tai rajoittamista, 2) jos määräys muutoin koskee yksilön oikeuksien tai velvollisuuksien perusteita, 3) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on perustuslain mukaan säädettävä lailla, taikka 4) jos määräyksen tarkoittamasta asiasta on voimassa lain säännöksiä tai 5) siitä on Suomessa vallitsevan käsityksen mukaan säädettävä lailla. Sillä onko määräys ristiriidassa tai sopuissa Suomessa lailla annetun säännöksen kanssa ei ole merkitystä (PeVL 11, 12 ja 45/2000 vp).

Seuraavassa käsitellään Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Armenian yhteistä ilmailualuea koskevan sopimuksen artikloja siltä osin kuin ne hallituksen käsityksen mukaan kuuluvat jäsenvaltion toimivaltaan ja Suomessa lainsäädännön alaan.

11.2 Käsittelyjärjestys

Koska sopimus ei sisällä määräyksiä, jotka koskisivat perustuslakia sen 94 §:n 2 momentissa tai 95 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla, sopimus voidaan hallituksen käsityksen mukaan hyväksyä äänten enemmistöllä ja ehdotus sen voimaansaattamislainsäädännön tavallisen lain säätämisyksessä.

1. ponsi

Edellä olevan perusteella ja perustuslain 94 §:n mukaisesti esitetään, että eduskunta hyväksyisi Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Armenian tasavallan välisen Brysselissä 15.11.2021 tehdyn sopimuksen yhteisestä ilmailualueesta siltä osin kuin se kuuluu Suomen toimivaltaan.

2. ponsi

Koska sopimus sisältää määräyksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, annetaan samalla eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

Laki Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Armenian tasavallan välisen ilmailusopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja sopimuksen soveltamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Armenian tasavallan välisen Brysselissä 15 päivänä marraskuuta 2021 tehdyn ilmailusopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Sopimuksen muiden määräysten voimaansaattamisesta ja tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää, että tätä lakia sovelletaan ennen sopimuksen kansainvälistä voimaantuloa.

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Sanna Marin

Liikenne- ja viestintäministeri Timo Harakka

Click or tap here to enter text.
Click or tap here to enter text.

Sopimusteksti

EUROOPAN UNIONIN JA SEN JÄSENVALTIOIDEN SEKÄ ARMENIAN TASAVALLAN VÄLINEN SOPIMUS YHTEISESTÄ ILMAILUALUEESTA

BELGIAN KUNINGASKUNTA, BULGARIAN TASAVALLA, TŠEKKIN TASAVALLA, TANSKAN KUNINGASKUNTA, SAKSAN LIITTOTASAVALLA, VIRON TASAVALLA, IRLANTI, HELLEENIEN TASAVALLA, ESPANJAN KUNINGASKUNTA, RANSKAN TASAVALLA, KROATIAN TASAVALLA, ITALIAN TASAVALLA, KYPROKSEN TASAVALLA, LATVIAN TASAVALLA, LIETTUAN TASAVALLA, LUXEMBURGIN SUURHERTTUAKUNTA, UNKARI, MALTAN TASAVALLA, ALANKOMAIDEN KUNINGASKUNTA, ITÄVALLAN TASAVALLA, PUOLAN TASAVALLA, PORTUGALIN TASAVALLA, ROMANIA, SLOVENIAN TASAVALLA, SLOVAKIAN TASAVALLA, SUOMEN TASAVALLA, RUOTSIN KUNINGASKUNTA,

jotka ovat Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'EU:n perussopimukset', osapuolia ja Euroopan unionin jäsenvaltioita, jäljempänä yhdessä 'EU:n jäsenvaltiot' tai yksittäin 'EU:n jäsenvaltio',

ja EUROOPAN UNIONI

sekä ARMENIAN TASAVALLA, jäljempänä 'Armenia',

jäljempänä yhdessä 'osapuolet',

EU:n jäsenvaltiot ja Armenia Chicagossa 7 päivänä joulukuuta 1944 allekirjoitettavaksi avatun kansainvälistä siviili-ilmailua koskevan yleissopimuksen osapuolina yhdessä Euroopan unionin kanssa,

OTTAVAT HUOMIOON Luxemburgissa 22 päivänä huhtikuuta 1996 tehdyn Euroopan yhteisöjen ja niiden jäsenvaltioiden sekä Armenian tasavallan välisen kumppanuus- ja yhteistyösopimuksen,

HALUAVAT luoda yhteisen ilmailualueen (Common Aviation Area, CAA), jonka tavoitteena on avata pääsy osapuolten lentoliikennemarkkinoille, joilla vallitsevat tasapuoliset ja syrjimättömät kilpailuedellytykset ja joilla noudatetaan samoja sääntöjä muun muassa lentoturvallisuuden, ilmailun turvaamisen, ilmaliikenteen hallinnan, kilpailun, sosiaalisten näkökohtien ja ympäristövaatimusten alalla,

HALUAVAT lisätä lentoliikennettä ja edistää sellaista kansainvälistä ilmailujärjestelmää, joka perustuu lentoliikenteen harjoittajien syrjimättömyyteen sekä avoimeen ja oikeudenmukaiseen kilpailuun markkinoilla,

HALUAVAT huolehtia lentoliikenteeseen liittyvistä eduistaan,

TUNNUSTAVAT toimivien lentoliikenneyhteyksien merkityksen kaupankäynnin, matkailun, investointien sekä taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen edistämiseksi,

OVAT YHTÄ MIELTÄ siitä, että yhteisen ilmailualueen säännöt on tarkoituksenmukaista perustaa Euroopan unionissa voimassa olevaan asiaa koskevaan lainsäädäntöön, joka esitetään tämän sopimuksen liitteessä II,

TUNNUSTAVAT, että noudattamalla yhteisen ilmailualueen sääntöjä täysimääräisesti osapuolet voivat saada yhteisestä ilmailualueesta täyden hyödyn, mukaan luettuina markkinoille pääsyn avaaminen ja mahdollisimman suuren hyödyn turvaaminen molempien osapuolten kuttajille, alan teollisuudelle ja työntekijöille,

TUNNUSTAVAT, ettei yhteisen ilmailualueen perustaminen ja sen sääntöjen täytäntöönpano ole mahdollista ilman tarvittavia sovellettavia siirtymäjärjestelyjä, ja että riittävä apu on tärkeää tässä suhteessa,

HALUAVAT varmistaa, että lentoliikenne on mahdollisimman turvallista ja turvattua, ja vahvistavat suhtautuvansa erityisen huolestuneesti ilma-aluksiin kohdistuviin tekoihin tai uhkiin, jotka vaarantavat ihmisten tai omaisuuden turvallisuuden ja vaikuttavat kielteisesti lentotoimintaan sekä heikentävät matkustajien luottamusta siviili-ilmailun turvallisuuteen,

PYRKIVÄT MÄÄRÄTIETOISESTI maksimoimaan hyödyt, jotka on mahdollista saada sääntely-yhteistyöstä sekä siviili-ilmailuun sovellettavien osapuolten lakien ja määräysten yhteensovittamisesta,

TUNNUSTAVAT, että kilpailuun perustuvasta lentoliikenteestä ja elinkelpoisesta ilmailuteollisuudesta voidaan saada merkittäviä hyötyjä,

HALUAVAT edistää vapaata, oikeudenmukaista ja vääristymätöntä kilpailua ja tunnustavat sen, että tuet voivat vaikuttaa kilpailuun haitallisesti ja vaarantaa tämän sopimuksen perustavoitteet, sekä sen, etteivät mahdolliset hyödyt välttämättä toteudu ilman lentoliikenteen harjoittajien tasapuolisia kilpailuun perustuvia toimintaedellytyksiä, joihin kuuluu vapaa, oikeudenmukainen ja vääristymätön kilpailu,

AIKOVAT tavoitella osapuolten välisten voimassa olevien sopimusten ja järjestelyjen muodostamissa puitteissa markkinoille pääsyn avaamista ja mahdollisimman suuria hyötyjä kuttajille, rahdinantajille, lentoliikenteen harjoittajille ja lentoasemille sekä niiden työntekijöille, yhteisöille ja muille välillisiä hyötyjä saaville,

KOROSTAVAT ympäristönsuojelun tärkeyttä kehitettäessä kansainvälistä ilmailupolitiikkaa ja pantaessa sitä täytäntöön,

VAHVISTAVAT tarpeen toteuttaa kiireellisiä toimia ilmastonmuutokseen puuttumiseksi ja jatkaa yhteistyötä kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi ilmailualalla johdonmukaisella tavalla asiaa koskevien monenvälisen järjestelyjen ja erityisesti asiaankuuluvien Kansainvälisen siviili-ilmailujärjestön (ICAO) välineiden sekä Yhdistyneiden kansakuntien ilmastonmuutoksen puitesopimuksen nojalla 12 päivänä joulukuuta 2015 tehdyn Pariisin sopimuksen kanssa,

VAHVISTAVAT kuluttajansuojan, mukaan lukien Montrealissa 28 päivänä toukokuuta 1999 tehdyn tiettyjen kansainvälistä ilmakuljetusta koskevien sääntöjen yhtenäistämistä tehdyn yleissopimuksen mukaisen suojan, tärkeyden sekä lentoliikenteeseen liittyvän kuluttajansuojan asianmukaisen tason saavuttamisen tärkeyden ja tunnustavat vastavuoroisen yhteistyön tarpeen tällä alalla,

TOTEAVAT, ettei kaupallisten mahdollisuuksien lisäämisellä ole tarkoitus heikentää niiden työhön tai työelämään liittyviä normeja, ja korostavat kansainvälisen ilmailun sosiaalista ulottuvuutta sekä markkinoiden avaamisesta työvoimaan, työllisyyteen ja työehtoihin aiheutuvien vaikutusten huomioon ottamisen merkitystä,

PANEVAT MERKILLE, että on tärkeää parantaa pääoman saatavuutta ilmakuljetusten alalla lentoliikenteen kehittämiseksi edelleen,

TUNNUSTAVAT hyödyt, jotka voidaan saada kolmansien maiden tähän sopimukseen liittymisen mahdollistamisesta,

HALUAVAT tehdä kansainvälistä siviili-ilmailun yleissopimusta täydentävän lentoliikennesopimuksen,

OVAT SOPINEET SEURAAVAA:

1 ARTIKLA

Tavoite

Tämän sopimuksen tavoitteena on luoda osapuolten välille yhteinen ilmailualue, joka perustuu asteittaiseen markkinoiden avaamiseen, lentoliikenteen harjoittajan omistuksen ja määräysvalan vapauttamiseen, oikeudenmukaisiin ja yhtäläisiin kilpailuedellytyksiin, syrjimättömyyteen ja yhteisiin sääntöihin muun muassa turvallisuuden, turvaamisen, ilmaliikenteen hallinnan, sosiaalisten näkökohtien ja ympäristön aloilla. Tätä tarkoitusta varten tässä sopimuksessa vahvistetaan säännöt, joita sovelletaan osapuolten välillä. Nämä säännöt sisältävät liitteessä II lueteltujen säädösten säännökset.

2 ARTIKLA

Määritelmät

Ellei toisin mainita, tässä sopimuksessa tarkoitetaan:

- 1) 'sopimuksella' tätä sopimusta, sen liitteitä ja lisäyksiä sekä niiden muutoksia;
- 2) 'lentoliikenteellä' yleisölle tarjottua matkustajien, matkatavaroiden, rahdin ja postin kuljettamista ilma-aluksella joko erikseen tai yhdessä maksua tai muuta korvausta vastaan, reitti- ja tilauslentoliikenne mukaan luettuina;
- 3) 'kansalaisuutta koskevalla selvityksellä' sen toteamista, että lentoliikenteen harjoittaja, joka haluaa harjoittaa lentoliikennettä tämän sopimuksen nojalla, täyttää 4 artiklassa vahvistetut omistusta, tosiasiallista määräysvaltaa ja päätoimipaikkaa koskevat vaatimukset;
- 4) 'vaatimustenmukaisuutta koskevalla selvityksellä' sen toteamista, että lentoliikenteen harjoittajalla, joka haluaa harjoittaa lentoliikennettä tämän sopimuksen nojalla, on riittävät taloudelliset edellytykset ja riittävästi johtamisosaamista tällaisen liikenteen harjoittamiseen ja se pystyy noudattamaan tällaisen liikenteen harjoittamista sääteleviä lakeja, määräyksiä ja vaatimuksia;
- 5) 'toimivaltaisella viranomaisella' valtion virastoa tai yksikköä, joka vastaa tästä sopimuksesta johtuvien hallinnollisten tehtävien hoitamisesta;
- 6) 'yleissopimuksella' Chicagossa 7 päivänä joulukuuta 1944 allekirjoitettavaksi avattua Kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimusta, mukaan luettuina

- a) kaikki yleissopimuksen muutokset, jotka ovat tulleet voimaan yleissopimuksen 94 artiklan a kohdan mukaisesti ja jotka sekä Armenia että yksi tai useampi kyseessä oleva EU:n jäsenvaltio on ratifioinut siltä osin kuin on käsiteltävänä olevan asian kannalta olennaista; ja
- b) kaikki yleissopimuksen 90 artiklan mukaisesti hyväksytyt yleissopimuksen liitteet tai niiden muutokset sillä edellytyksellä, että liitteet tai muutokset ovat voimassa sekä Armeniassa että yhdessä tai useammassa kyseessä olevassa EU:n jäsenvaltiossa siltä osin kuin on käsiteltävänä olevan kysymyksen kannalta olennaista;
- 7) 'täysillä kustannuksilla' tarjotuista palveluista aiheutuvia kustannuksia mukaan luetuina kohtuulliset hallinnolliset yleiskulut;
 - 8) 'kansainvälisellä lentoliikenteellä' lentoliikennettä, joka kulkee useamman kuin yhden valtion alueen yläpuolisen ilmatilan läpi;
 - 9) 'päätoimipaikalla' lentoliikenteen harjoittajan pääkonttoria tai rekisteröityä toimipaikkaa sen osapuolen alueella, jossa lentoliikenteen harjoittajan keskeiset taloudelliset toiminnot ja lentotoiminnan valvonta, jatkuvan lentokelpoisuuden hallinta mukaan lukien, tapahtuvat;
 - 10) 'ilman kaupallista tarkoitusta tehtävällä laskulla' muussa tarkoituksessa kuin lentoliikenteen matkustajien, matkatavaroiden, rahdin tai postin ottamiseksi taikka jättämiseksi suoritettavaa laskua;
 - 11) 'lento hinnoilla' hintoja, jotka maksetaan lentoliikenteen harjoittajille tai heidän edustajilleen taikka muille lipunmyyjille matkustajien kuljettamisesta lentoliikenteessä (mukaan lukien sen yhteydessä mahdollisesti käytettävät muut liikennemuodot), sekä edellytyksiä, joilla kyseisiä hintoja sovelletaan, mukaan lukien edustajapalvelujen ja muiden lisäpalvelujen palkkiot ja ehdot;
 - 12) 'kuljetusmaksuilla' hintoja, jotka maksetaan rahdin kuljettamisesta lentoliikenteessä (mukaan lukien sen yhteydessä mahdollisesti käytettävät muut liikennemuodot), sekä edellytyksiä, joilla kyseisiä hintoja sovelletaan, mukaan lukien edustajapalvelujen ja muiden lisäpalvelujen palkkiot ja ehdot;
 - 13) 'alueella' Armenian osalta Armenian tasavallan aluetta ja Euroopan unionin ja EU:n jäsenvaltioiden osalta EU:n jäsenvaltioiden maa-alueita, sisävesiä ja aluemerää, joihin sovelletaan EU:n perussopimuksia, EU:n perussopimuksissa määrättyjen edellytysten mukaisesti, sekä niiden yläpuolella olevaa ilmatilaa;
 - 14) 'käyttömaksulla' lentoliikenteen harjoittajilta perittäviä maksuja lentoasemien laitteiden ja palvelujen käytöstä sekä lentoasemien ympäristönsuojeluun, lennonvarmistukseen tai ilmailun turvaamiseen liittyvien tilojen ja laitteiden tai palvelujen käytöstä, oheispalvelut ja -laitteet mukaan luettuina;
 - 15) 'omahuolinnalla' tilannetta, jossa lentoaseman käyttäjä huolehtii yhden tai useamman maahuolintapalvelun suorittamisesta suoraan itselleen tekemättä sopimusta kolmannen osapuolen kanssa tällaisten palvelujen suorittamisesta; tässä määritelmässä lentoaseman käyttäjiä ei pidetä toisiinsa nähden kolmansina osapuolina, jos
 - a) yhdellä on osake-enemmistö toisesta, tai
 - b) molempien osake-enemmistö on saman tahon hallussa;
 - 16) 'viidennen vapauden liikenneoikeudella' yhden valtion, jäljempänä 'myöntävä valtio', toisen valtion, jäljempänä 'vastaanottava valtio', lentoliikenteen harjoittajille myöntämää oikeutta tai etuoikeutta tarjota kansainvälisiä lentoliikennepalveluja myöntävän valtion alueen ja jonkin kolmannen valtion alueen välillä sillä edellytyksellä, että tällaisten reittien lähtö- tai päätepiste sijaitsee vastaanottavan valtion alueella;
 - 17) 'kolmannella maalla' maata, joka ei ole EU:n jäsenvaltio tai Armenia.

I OSASTO

TALOUDELLISET MÄÄRÄYKSET

3 ARTIKLA

Oikeuksien myöntäminen

1. Tässä artiklassa vahvistettaviin oikeuksiin sovelletaan tämän sopimuksen liitteessä I olevia siirtymämääräyksiä.

Liikenneoikeudet ja reitit

2. Kummankin osapuolen on myönnettävä toiselle osapuolelle seuraavat oikeudet, joiden mukaisesti toisen osapuolen lentoliikenteen harjoittajat voivat harjoittaa kansainvälistä lentoliikennettä syrjimättömin perustein:

- a) oikeus lentää laskeutumatta toisen osapuolen alueen yli;
- b) oikeus laskeutua toisen osapuolen alueelle ilman kaupallista tarkoitusta;
- c) oikeus suorittaa matkustajien, matkustajien ja rahdin sekä pelkän rahdin reitti- ja tilauslentokuljetuksia paikkojen¹ välillä seuraavilla reiteillä:

i) Euroopan unionin lentoliikenteen harjoittajat:

Euroopan unionissa sijaitsevat paikat – välillä olevat paikat Euroopan naapuruuspolitiikan kumppanimaissa², Euroopan yhteisen ilmailualueen perustamista koskevan monenvälisen sopimuksen osapuolissa³ tai Euroopan vapaakauppajärjestön jäsenmaissa⁴ – Armeniassa sijaitsevat paikat – Armeniasta edelleen olevat paikat;

ii) Armenian lentoliikenteen harjoittajat:

Armeniassa sijaitsevat paikat – välillä olevat paikat Euroopan naapuruuspolitiikan kumppanimaissa, Euroopan yhteisen ilmailualueen perustamista koskevan monenvälisen sopimuksen osapuolissa tai Euroopan vapaakauppajärjestön jäsenmaissa – Euroopan unionissa sijaitsevat paikat;

d) muut tässä sopimuksessa vahvistetut oikeudet.

Toiminnallinen jousto

¹ Tässä artiklassa viittauksen paikkoihin on ymmärrettävä tarkoittavan kansainvälisesti tunnustettuja lentoasemia.

² Katso: 16 päivänä kesäkuuta 2003 annetut neuvoston päätelmät yhdessä komission 12 päivänä toukokuuta 2004 Euroopan naapuruuspolitiikasta antaman ja neuvoston 14 päivänä kesäkuuta 2004 antamissa päätelmissään hyväksymän tiedonannon kanssa.

³ Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden, Albanian tasavallan, Bosnia ja Hertsegovinan, Bulgarian tasavallan, entisen Jugoslavian tasavallan Makedonian, Islannin tasavallan, Kroatian tasavallan, Montenegron tasavallan, Norjan kuningaskunnan, Romanian, Serbian tasavallan ja Yhdistyneiden kansakuntien väliaikaisen Kosovon-siviilioperaation(1) monenvälinen sopimus Euroopan yhteisen ilmailualueen perustamisesta (EUVL L 285 16.10.2006, s. 3) ((1) Kesäkuun 10 päivänä 1999 hyväksytyn YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1244 mukaisesti).

⁴ Islannin tasavalta, Norjan kuningaskunta, Sveitsin valaliitto ja Liechtensteinin ruhtinaskunta.

3. Osapuolten lentoliikenteen harjoittajat voivat valintansa mukaan joillakin tai kaikilla lennoillaan, jotka liikennöidään 2 kohdassa määritetyillä reiteillä,
a) liikennöidä jompaankumpaan tai kumpaankin suuntaan;
b) yhdistää samaan lentoon eri lennonnumeroita;
c) liikennöidä välillä oleviin ja edelleen oleviin paikkoihin sekä osapuolten alueilla oleviin paikkoihin 2 kohdan määräysten mukaisesti missä yhdistelmässä ja missä järjestyksessä tahansa;
d) jättää väliin minkä tahansa paikan tai mitkä tahansa paikat;
e) siirtää missä tahansa paikassa liikennettä mistä tahansa ilma-aluksestaan mihin tahansa toiseen ilma-alukseensa (koneen vaihto eli change of gauge);
f) tehdä välilaskuja mihin tahansa paikkaan kummankin osapuolen alueella tai sen ulkopuolella;
g) harjoittaa kauttakulkuliikennettä toisen osapuolen alueen halki; h) yhdistää liikennettä samaan ilma-alukseen riippumatta siitä, mistä tällainen liikenne on lähtöisin; ja
i) liikennöidä saman palvelun puitteissa useampaan kuin yhteen paikkaan (monikohdelliset).

Tässä kohdassa määrättyä toiminnallista joustoa voidaan soveltaa suunnasta riippumatta ja ilman maantieteellisiä rajoituksia menettämättä oikeutta kuljettaa tämän sopimuksen mukaisesti muutoin sallittua liikennettä edellyttäen, että

a) Armenian lentoliikenteen harjoittajien palveluja liikennöidään Armeniassa sijaitsevaan paikkaan;
b) Euroopan unionin lentoliikenteen harjoittajien palveluja liikennöidään Euroopan unionissa sijaitsevaan paikkaan.

4. Kumpikin osapuoli antaa lentoliikenteen harjoittajien määritellä tarjoamansa kansainvälisen lentoliikenteen vuorotiheyden ja kapasiteetin markkinoilla vallitsevien kaupallisten näkökohtien perusteella. Tämän oikeuden mukaisesti kumpikaan osapuoli ei saa yksipuolisesti rajoittaa liikenteen määrää, vuorotiheyttä tai palvelun säännöllisyyttä, reititystä, lähtö- tai määräpaikkaa taikka toisen osapuolen lentoliikenteen harjoittajien käyttämien ilma-alusten tyyppiä tai tyyppisiä muista kuin tullitoimintaan, teknisiin, operatiivisiin, ilmaliikenteen hallinnan turvallisuuteen, ympäristönäkökohtiin tai terveyden suojeluun liittyvistä syistä, jollei tässä sopimuksessa muuta määrätä.

5. Kummankin osapuolen lentoliikenteen harjoittajat voivat liikennöidä – myös yhteistunnuksin – mihin tahansa paikkaan sellaisessa kolmannessa maassa, joka ei sisälly määrättyihin reitteihin, sillä edellytyksellä, etteivät ne käytä viidennen vapauden liikenneoikeuksia.

6. Tämän sopimuksen määräykset eivät missään tapauksessa oikeuta
a) Armenian lentoliikenteen harjoittajia ottamaan EU:n jäsenvaltiossa matkustajia, matkatavaroita, rahtia tai postia kuljetettavaksi korvausta tai maksua vastaan johonkin toiseen paikkaan samassa EU:n jäsenvaltiossa;
b) Euroopan unionin lentoliikenteen harjoittajia ottamaan Armeniassa matkustajia, matkatavaroita, rahtia tai postia kuljetettavaksi korvausta tai maksua vastaan johonkin toiseen paikkaan Armeniassa.

7. Käyttäessään tämän sopimuksen mukaisia oikeuksiaan ja hoitaessaan sen mukaisia velvollisuuksiaan osapuolet pidättyvät kaikenlaisesta toisen osapuolen lentoliikenteen harjoittajien erityisesti kansalaisuuden vuoksi kohdistuvasta syrjinnästä.

8. Sen estämättä, mitä muualla tässä sopimuksessa määrätään, kummallakin osapuolella on oikeus kieltää kansainvälisen lentoliikenteen harjoittaminen sellaiseen kolmanteen maahan, sellaisesta kolmannesta maasta tai sellaisen kolmannen maan alueen kautta, jolla ei ole diplomaattisuhteita tämän osapuolen kanssa.

4 ARTIKLA

Liikennöintilupa ja tekninen lupa

1. Saatuaan osapuolen lentoliikenteen harjoittajalta liikennöintilupahakemuksen toisen osapuolen on myönnettävä asianmukaiset liikennöintiluvat ja muut tekniset luvat mahdollisimman pienellä menettelyihin liittyvällä viiveellä, kun seuraavat edellytykset täyttyvät:

a) Armenian lentoliikenteen harjoittajien osalta

i) lentoliikenteen harjoittajan päätoimipaikka on Armeniassa, ja sillä on Armenian lainsäädännön mukainen voimassa oleva liikennelupa;

ii) lentoliikenteen harjoittaja on lentotoimintaluvan myöntämisestä vastaavan Armenian jatkuvan ja tehokkaan viranomaisvalvonnan alainen ja toimivaltainen viranomaisen on selkeästi määriteltä; ja

iii) ellei 6 artiklassa toisin määrätä, lentoliikenteen harjoittaja on Armenian tai Armenian kansalaisten tai molempien omistuksessa, suoraan tai osake-enemmistön kautta, ja tosiasiallisessa määräysvallassa;

b) Euroopan unionin lentoliikenteen harjoittajien osalta

i) lentoliikenteen harjoittajan päätoimipaikka on Euroopan unionin alueella, ja sillä on Euroopan unionin oikeuden mukainen voimassa oleva liikennelupa;

ii) lentoliikenteen harjoittaja on lentotoimintaluvan myöntämisestä vastaavan EU:n jäsenvaltion jatkuvan ja tehokkaan viranomaisvalvonnan alainen ja toimivaltainen viranomaisen on selkeästi määriteltä; ja

iii) ellei 6 artiklassa toisin määrätä, lentoliikenteen harjoittaja on yhden tai useamman EU:n jäsenvaltion taikka Euroopan vapaakauppajärjestön jäsenvaltion tai niiden kansalaisten tai molempien omistuksessa, suoraan tai osake-enemmistön kautta, ja tosiasiallisessa määräysvallassa;

c) 14 ja 15 artiklaa noudatetaan; ja

d) lentoliikenteen harjoittaja täyttää niihin lakeihin ja määräyksiin perustuvat ehdot, joita hakemuksen käsittelevä osapuoli tavallisesti soveltaa kansainvälisen lentoliikenteen harjoittamiseen.

2. Osapuolten on liikennöintilupia ja teknisiä lupia myöntäessään kohdeltava toisen osapuolen lentoliikenteen harjoittajia syrjimättömästi.

3. Saatuaan osapuolen lentoliikenteen harjoittajalta liikennöintilupahakemuksen toisen osapuolen on tunnustettava ensin mainitun osapuolen kyseisestä lentoliikenteen harjoittajasta tekemät vaatimustenmukaisuutta tai kansalaisuutta koskevat selvitykset aivan kuin tällaiset selvitykset olisivat sen omien toimivaltaisten viranomaisten tekemiä eivätkä ne saa tehdä asiassa muita kuin toisessa ja kolmannessa alakohdassa määrättyjä lisäselvityksiä.

Jos vastaanottavan osapuolen toimivaltaisilla viranomaisilla on liikennöintilupahakemuksen lentoliikenteen harjoittajalta saatuaan tai tällaisen luvan myönnettyään erityinen syy epäillä, että toisen osapuolen tekemästä selvityksestä huolimatta asianmukaisten liikennöintilupien myöntämiselle 1 kohdassa asetettuja ehtoja ei ole noudatettu, vastaanottavan osapuolen on viipymättä ilmoitettava asiasta toiselle osapuolelle ja perusteltava epäilynsä. Tällaisessa tapauksessa kumpi tahansa osapuoli voi pyytää neuvotteluja, joihin voi osallis-

tua osapuolten toimivaltaisten viranomaisten edustajia, tai tämän epäilyn kannalta merkityksellisiä lisätietoja, ja näihin pyyntöihin on vastattava mahdollisimman nopeasti. Jos asiassa ei löydetä ratkaisua, kumpi tahansa osapuoli voi antaa asian 23 artiklassa tarkoitetun sekakomitean, jäljempänä 'sekakomitea', ratkaistavaksi.

Tämä kohta ei kata turvallisuustodistuksiin tai -lupiin, turvajärjestelyihin tai vakuutusturvaan liittyvien selvitysten tunnustamista.

5 ARTIKLA

Liikennöintiluvan ja teknisen luvan epääminen, peruuttaminen kokonaan tai tilapäisesti taikka rajoittaminen

1. Kumpikin osapuoli voi evätä tai peruuttaa kokonaan tai tilapäisesti toisen osapuolen lentoliikenteen harjoittajan liikennöintiluvat tai tekniset luvat taikka asettaa niille ehtoja tai rajoituksia taikka muutoin evätä tai keskeyttää tilapäisesti toisen osapuolen lentoliikenteen harjoittajan toiminnan taikka asettaa sille ehtoja tai rajoituksia, jos

a) Armenian lentoliikenteen harjoittajien osalta

i) lentoliikenteen harjoittajan päätoimipaikka ei ole Armeniassa tai sillä ei ole Armenian lainsäädännön mukaista voimassa olevaa liikennelupaa;

ii) lentoliikenteen harjoittaja ei ole Armenian jatkuvan ja tehokkaan viranomaisvalvonnan alainen, kun Armenia vastaa lentotoimintaluvan myöntämisestä, tai toimivaltaista viranomaista ei ole selkeästi määritelty; tai

iii) ellei 6 artiklassa toisin määrätä, lentoliikenteen harjoittaja ei ole Armenian tai Armenian kansalaisten tai molempien omistuksessa, suoraan tai osake-enemmistön kautta, tai tosiasiallisessa määräysvallassa;

b) Euroopan unionin lentoliikenteen harjoittajien osalta

i) lentoliikenteen harjoittajan päätoimipaikka ei ole Euroopan unionin alueella tai sillä ei ole Euroopan unionin oikeuden mukaista voimassa olevaa liikennelupaa;

ii) lentoliikenteen harjoittaja ei ole lentotoimintaluvan myöntämisestä vastaavan EU:n jäsenvaltion jatkuvan ja tehokkaan viranomaisvalvonnan alainen tai toimivaltaista viranomaista ei ole selkeästi määritelty; tai

iii) ellei 6 artiklassa toisin määrätä, lentoliikenteen harjoittaja ei ole Euroopan unionin taikka Euroopan vapaakauppajärjestön jäsenvaltion tai jäsenvaltioiden tai niiden kansalaisten tai molempien omistuksessa, suoraan tai osake-enemmistön kautta, tai tosiasiallisessa määräysvallassa;

c) 8, 14 ja 15 artiklaa ei ole noudatettu; tai d) lentoliikenteen harjoittaja ei ole noudattanut 7 artiklassa tarkoitettuja lakeja ja määräyksiä tai niitä lakeja ja määräyksiä, joita hakemusta tarkasteleva osapuoli tavanomaisesti soveltaa kansainväliseen lentoliikenteeseen.

2. Elleivät välittömät toimet ole tarpeen 1 kohdan c tai d alakohdan rikkomisen lopettamiseksi, tällä artiklalla vahvistettuja oikeuksia voidaan käyttää vasta, kun toisen osapuolen kanssa on neuvoteltu.

3. Tämän artiklan määräykset eivät rajoita kummankaan osapuolen oikeuksia evätä tai peruuttaa kokonaan tai tilapäisesti toisen osapuolen lentoliikenteen harjoittajan liikennöintilupa tai tekninen lupa taikka asettaa niille ehtoja tai rajoituksia 14 tai 15 artiklan mukaisesti.

6 ARTIKLA

Investoinnit lentoliikenteen harjoittajiin

1. Sen estämättä, mitä 4 ja 5 artiklassa määrätään, ja kun sekakomitea on tarkastanut 23 artiklan 8 kohdan mukaisesti, että osapuolten lainsäädäntö sallii kummankin osapuolen tai niiden kansalaisten enemmistöomistuksen tai tosiasiallisen määräysvallan toisen osapuolen lentoliikenteen harjoittajissa, osapuolet voivat sallia EU:n jäsenvaltioiden tai niiden kansalaisten enemmistöomistuksen tai tosiasiallisen määräysvallan Armenian lentoliikenteen harjoittajissa tai Armenian tai sen kansalaisten enemmistöomistuksen tai tosiasiallisen määräysvallan Euroopan unionin lentoliikenteen harjoittajissa tämän artiklan 2 kohdan mukaisesti.

2. Tämän artiklan 1 kohdan osalta osapuolten tai niiden kansalaisten investoinnit lentoliikenteen harjoittajiin hyväksytään tapauskohtaisesti sekakomitean 23 artiklan 2 kohdan mukaisesti ennalta tekemällä päätöksellä.

Kyseisessä päätöksessä on eriteltävä edellytykset, jotka liittyvät sovitun lentoliikenteen harjoittamiseen tämän sopimuksen mukaisesti, sekä edellytykset, jotka liittyvät kolmansien maiden ja osapuolten väliseen lentoliikenteeseen. Kyseiseen päätökseen ei sovelleta 23 artiklan 11 kohtaa.

7 ARTIKLA

Lakien ja määräysten noudattaminen

1. Osapuolen alueelle tullessaan, siellä ollessaan tai sieltä lähtiessään toisen osapuolen lentoliikenteen harjoittajien on noudatettava niitä maahanpääsyyn, liikennöintiin tai maasta poistumiseen liittyviä lakeja ja määräyksiä, joita asianomaisella alueella sovelletaan kansainvälisessä lentoliikenteessä liikennöiviin ilma-aluksiin.

2. Kun osapuolen lentoliikenteen harjoittajan ilma-alusten matkustajat, miehistö, matkatavarat, rahti tai posti tulevat toisen osapuolen alueelle, ovat siellä tai lähtevät sieltä, niiden osalta on, joko niiden omasta toimesta tai toisen toimiessa niiden puolesta, noudatettava niitä toisen osapuolen alueella sovellettavia lakeja ja määräyksiä, jotka koskevat ilma-alusten matkustajien, miehistön, matkatavaroiden, rahdin ja postin maahanpääsyä, maassaoloa tai maasta poistumista (mukaan luettuina maahantuloa, selvitystä, maahanmuuttoa, passeja, tullea ja karanteenia koskevat määräykset tai postin osalta postisäännöt).

3. Osapuolten on sallittava toisen osapuolen lentoliikenteen harjoittajien toteuttavan osapuolen alueella toimenpiteitä sen varmistamiseksi, että kuljetettavana on ainoastaan henkilöitä, joilla on toisen osapuolen alueelle tulemiseen tai sen kautta kulkemiseen vaadittavat matkustusasiakirjat.

8 ARTIKLA

Oikeudenmukainen kilpailu

1. Osapuolet tunnustavat yhteiseksi tavoitteekseen tarjota terve kilpailuympäristö sekä oikeudenmukaiset ja tasa-arvoiset mahdollisuudet molempien osapuolten lentoliikennepalveluissa mukana oleville yhtiöille, jotta ne voivat kilpailla sovitun lentoliikenteen harjoittamisessa määrätyillä reiteillä. Sen vuoksi osapuolet toteuttavat asianmukaiset toimenpiteet tämän tavoitteen toteutumisen varmistamiseksi.

2. Osapuolet vahvistavat, että vapaa, oikeudenmukainen ja vääristymätön kilpailu on tärkeää tämän sopimuksen tavoitteiden edistämiseksi, sekä panevat merkille, että osapuolten

kattavan kilpailulainsäädännön ja riippumattoman kilpailuviranomaisen olemassaolo sekä molempien kilpailulainsäädännön noudattamisen asianmukainen ja tehokas valvonta on tärkeää lentoliikennepalvelujen tehokkaan tarjoamisen kannalta. Tämän artiklan soveltamisalaan kuuluvat seikat kattavaa kunkin osapuolen kilpailulainsäädäntöä, sellaisena kuin se on aika ajoin muutettuna, sovelletaan lentoliikenteen harjoittajien toimintaan kunkin osapuolen lainkäyttövaltaan kuuluvalla alueella. Osapuolten yhteisenä tavoitteena on kilpailulainsäädännön yhteensopivuus, lähentäminen ja tehokas soveltaminen. Ne tekevät tarpeen mukaan yhteistyötä silloin, kun se on kilpailulainsäädännön tehokkaan soveltamisen kannalta tarpeen, muun muassa sallimalla sen, että niiden yhtiöt tai muut kansalaiset julkistavat kummankin sääntöjen ja lainsäädäntövallan mukaisesti tiedot, jotka ovat merkityksellisiä toisen osapuolen kilpailuviranomaisten kilpailulainsäädännön mukaisessa toiminnassa.

3. Mikään tässä sopimuksessa ei saa vaikuttaa kummankaan osapuolen kilpailuviranomaisten ja tuomioistuinten (eikä Euroopan komission) valtuuksiin ja valtaan eikä rajoittaa tai vaarantaa niitä, ja kaikki kilpailulainsäädännön noudattamisen valvontaan liittyvät kysymykset kuuluvat yksinomaan mainittujen viranomaisten ja tuomioistuinten toimivaltaan. Osapuolen tämän artiklan nojalla toteuttamat toimet eivät siten rajoita kyseisten viranomaisten ja tuomioistuinten mahdollisesti toteuttamia toimia.

4. Tämän artiklan nojalla toteutettavat toimet ovat yksinomaan osapuolten vastuulla ja niiden on kohdistuttava yksinomaan toiseen osapuoleen tai yhtiöihin, jotka tarjoavat lentoliikennepalveluja osapuoliin/osapuolista. Tällaiset toimet eivät kuulu 24 artiklassa määrätyn riitöjenratkaisumenettelyn piiriin.

5. Kumpikin osapuoli poistaa kaikenlaisen syrjinnän tai epäoikeudenmukaiset toimintatavat, jotka vaikuttaisivat kielteisesti toisen osapuolen lentoliikennepalveluihin osallistuvien yhtiöiden oikeudenmukaisiin ja yhtäläisiin mahdollisuuksiin kilpailla lentoliikennepalvelujen tarjoamisessa.

6. Kumpikaan osapuoli ei tarjoa eikä salli julkisia avustuksia tai tukia millekään yhtiölle, jos ne vaikuttaisivat merkittävästi ja kielteisesti toisen osapuolen yhtiöiden oikeudenmukaisiin ja yhtäläisiin mahdollisuuksiin kilpailla lentoliikennepalvelujen tarjoamisessa. Tällaisia julkisia avustuksia tai tukia ovat muun muassa seuraavat: ristiintukeminen; toiminnasta aiheutuvien tappioiden kattaminen; pääomahuolto; avustukset; vakuudet; erityisen edullisin ehdoin myönnettävät lainat tai vakuutukset; konkurssisuoja; perittävien määrrien perimättä jättäminen; investoitujen julkisten varojen normaalin tuoton saamatta jättäminen; verohelpotukset tai -vapautukset; julkisten viranomaisten määräämien taloudellisten velvoitteiden korvaaminen; lentoliikenteen harjoittamiseen tarvittavien lennonvarmistuksen tai lentoaseman tilojen ja laitteiden sekä palvelujen, polttoaineen, maahuollinnan, turvatoimien, tietokonepohjaisten paikanvarausjärjestelmien, lähtö- ja saapumisaikojen jakamisen taikka muiden lentoliikenteen harjoittamisen kannalta tarpeellisten tilojen ja laitteiden ja palvelujen saanti syrjinnän perusteella tai muuten kuin kaupallisin perustein.

7. Jos osapuoli antaa julkisia avustuksia tai tukia jollekin yhtiölle, sen on varmistettava toimenpiteen avoimuus asianmukaisin keinoin, joihin voi kuulua se, että kyseinen yhtiö merkitsee tämän julkisen avustuksen tai tuen kirjanpitoonsa selkeästi ja erikseen.

8. Kummankin osapuolen on toisen osapuolen pyynnöstä kohtuullisessa ajassa toimitettava toiselle osapuolelle pyynnön esittäneen osapuolen lainkäyttövaltaan kuuluviin yhteisöihin liittyvät tilinpäätöstiedot ja kaikki muut sellaiset tiedot, jotka toinen osapuoli voi kohtuu-

della pyytää sen varmistamiseksi, että tämän artiklan määräyksiä noudatetaan. Näihin voivat kuulua yksityiskohtaiset tiedot julkisista avustuksista tai tuista. Tällaisilta tiedoilta voidaan edellyttää, että tietoja pyytänyt osapuoli käsittelee niitä luottamuksellisesti.

9. Estämättä asianomaisen kilpailuviranomaisen tai tuomioistuimen toimia 5 ja 6 kohdassa tarkoitettujen sääntöjen noudattamisen valvomiseksi,

a) jos osapuoli toteaa, että johonkin yhtiöön kohdistuu 5 tai 6 kohdassa tarkoitettua syrjintää tai epäoikeudenmukaisia toimintatapoja, ja tämä voidaan näyttää toteen, se voi esittää toiselle osapuolelle kirjallisia huomautuksia. Toiselle osapuolelle ilmoitettuaan osapuoli voi myös aloittaa keskustelut tähän artiklaan liittyvistä asioista toisen osapuolen alueella olevien vastuullisten julkisten tahojen kanssa, mukaan luettuina keskus-, alue- tai paikallishallinnon viranomaiset. Osapuoli voi lisäksi pyytää neuvotteluja asiassa toisen osapuolen kanssa ongelman ratkaisemiseksi. Tällaiset neuvottelut on aloitettava viimeistään 30 päivän kuluttua pyynnön vastaanottamisesta. Osapuolten on siihen asti vaihdettava riittävästi tietoja toisen osapuolen esittämien huolenaiheiden täydellistä tarkastelua varten;

b) jos osapuolet eivät saa asiaa ratkaistua neuvotteluilla 30 päivän kuluessa 5 tai 6 kohdan rikkomisepäilyä koskevan pyynnön vastaanottamisesta, neuvotteluja pyytäneellä osapuolella on oikeus keskeyttää tämän sopimuksen mukaisten oikeuksien käyttäminen asianomaisilta toisen osapuolen yhtiöiltä epämällä liikennöinti-/toimilupa tai peruuttamalla se kokonaan tai tilapäisesti tai asettamalla tällaisten oikeuksien käytölle tarpeelliseksi katsomansa ehdot taikka asettaa maksuja tai toteuttaa muita toimia. Tämän kohdan mukaisesti toteutettavien toimien on oltava asianmukaisia ja oikeasuhteisia ja ne on rajoitettava kestoaltaan ja soveltamisalaltaan välttämättömiin.

10. Kumpikin osapuoli soveltaa kilpailulainsäädäntöä tehokkaasti 2 kohdan mukaisesti ja kieltää yhtiöitä

a) yhdessä muiden yhtiöiden kanssa solmimaan sopimuksia, tekemään päätöksiä tai osallistumaan yhdenmukaistettuihin toimintatapoihin, jotka voivat vaikuttaa kyseiseen osapuoleen saapuviin tai sieltä lähteviin lentoliikennepalveluihin ja joiden tarkoituksena tai vaikutuksena on kilpailun estäminen, rajoittaminen tai vääristäminen. Tämä kieltö voidaan ilmoittaa soveltumattomaksi silloin, kun tällaiset sopimukset, päätökset tai toimintatavat edistävät palvelujen tuottamisen tai jakelun parantamista taikka teknisen tai taloudellisen kehityksen edistämistä antamalla kuluttajille samalla oikeudenmukaisen osan eduista

i) asettamatta asianomaisille yhtiöille rajoituksia, jotka eivät ole välttämättömiä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi;

ii) antamatta tällaisille yhtiöille mahdollisuutta poistaa kilpailua merkittävältä osalta kysymyksessä olevia palveluja, ja b) käyttämättä määräävää asemaa väärin tavalla, joka voi vaikuttaa osapuoleen saapuviin tai sieltä lähteviin lentoliikennepalveluihin.

11. Kumpikin osapuoli antaa 10 kohdassa tarkoitettujen kilpailuoikeussääntöjen noudattamisen valvonnan omien asianomaisten ja riippumattomien kilpailuviranomaistensa tai tuomioistuimensa vastuulle.

12. Estämättä toimia, jotka asianomaisten kilpailuviranomaiset tai tuomioistuin toteuttavat 10 kohdassa tarkoitettujen sääntöjen noudattamisen valvomiseksi, jos osapuoli havaitsee, että jollekin yhtiölle aiheutuu haittaa 10 kohdan väitetystä rikkomisesta, ja tämä pystytään näyttämään toteen, se voi esittää toiselle osapuolelle kirjallisia huomautuksia. Toiselle osapuolelle ilmoitettuaan osapuoli voi myös aloittaa keskustelut tähän artiklaan liittyvistä asioista toisen osapuolen alueella olevien vastuullisten julkisten tahojen kanssa, mukaan luettuina keskus-, alue- tai paikallishallinnon viranomaiset. Osapuoli voi lisäksi pyytää neuvotteluja asiassa toisen osapuolen kanssa ongelman ratkaisemiseksi. Tällaiset neuvottelut on

aloitettava viimeistään 30 päivän kuluttua pyynnön vastaanottamisesta. Osapuolten on siihen asti vaihdettava riittävästi tietoja toisen osapuolen esittämien huolenaiheiden täydellistä tarkastelua varten.

13. Jos osapuolet eivät saa asiaa ratkaistua neuvotteluilla 30 päivän kuluessa neuvottelujen aloittamisesta tai neuvotteluja ei aloiteta 30 päivän kuluessa 10 kohdan rikkomisepäilyjä koskevan pyynnön vastaanottamisesta, ja edellyttäen, että toimivaltainen kilpailuviranomainen tai tuomioistuin on todennut kilpailuoikeuden rikkomisen, neuvotteluja pyytäneellä osapuolella on oikeus keskeyttää tämän sopimuksen mukaisten oikeuksien käyttäminen asianomaisilta toisen osapuolen yhtiöiltä epämällä liikennöinti-/toimilupa tai peruuttamalla se kokonaan tai tilapäisesti tai asettamalla tällaisten oikeuksien käytölle tarpeelliseksi katsomansa ehdot taikka asettaa maksuja tai toteuttaa muita toimia. Tämän kohdan mukaisesti toteutettavien toimien on oltava asianmukaisia ja oikeasuhteisia ja ne on rajoitettava kestoltaan ja soveltamisalaltaan välttämättömiin.

9 ARTIKLA

Kaupalliset mahdollisuudet

1. Jollei liitteessä I vahvistetuista siirtymämääräyksistä muuta johdu, osapuolet varmistavat, että niiden lainsäädäntö, säännöt tai menettelyt ovat liitteessä II olevassa A osassa tarkoitettujen lentoliikenteen lakisäätteisten vaatimusten ja normien mukaiset.

2. Osapuolet ovat yhtä mieltä siitä, että kaupallisten toimijoiden liiketoiminnan esteet haittaisivat tämän sopimuksen myötä toteutuvien hyötyjen saavuttamista. Sen vuoksi osapuolet aloittavat tehokkaan ja vastavuoroisen toiminnan kummankin osapuolen kaupallisen toiminnan harjoittajien kohtaamien liiketoimintaa haittaavien esteiden poistamiseksi, jos tällaiset esteet voivat haitata kaupallista toimintaa tai vääristää kilpailua taikka vaikuttaa tasapuolisiin toimintaedellytyksiin.

3. Osapuolten lentoliikenteen harjoittajilta ei edellytetä paikallista ylläpitäjää.

4. Sekakomitea laatii liiketoimintaa ja kaupallisia mahdollisuuksia koskevan yhteistyömenettelyn, seuraa kaupallisen toiminnan harjoittajien kohtaamien liiketoiminnan esteiden tehokkaan käsittelyn edistymistä sekä tarkastelee säännöllisesti kehityssuuntia, myös lakien ja määräysten muuttamisen osalta. Osapuoli voi pyytää 23 artiklan mukaisesti sekakomiteaa kokoontumaan tämän artiklan soveltamiseen liittyvien mahdollisten kysymysten ratkaisemiseksi.

5. Kummankin osapuolen lentoliikenteen harjoittajilla on oikeus ottaa vapaasti käyttöön toimistoja, tiloja ja laitteita toisen osapuolen alueella, jos tällaisia toimistoja, tiloja ja laitteita tarvitaan lentoliikenteen tarjoamiseen ja siihen liittyvien toimintojen edistämiseen ja myyntiin, mukaan lukien oikeus myydä ja kirjoittaa omia tai minkä tahansa toisen lentoliikenteen harjoittajan lippuja tai lentorahtikirjoja.

6. Kummankin osapuolen lentoliikenteen harjoittajilla on toisen osapuolen maahantulo-, oleskelu- ja työlupiin liittyvien lakien ja määräysten mukaisesti oikeus tuoda toisen osapuolen alueelle ja ylläpitää siellä omaa lentoliikenteen harjoittamisen tueksi tarvittavaa johto-, myynti-, teknistä, toiminnallista ja muuta asiantuntijahenkilökuntaansa. Kumpikin osapuoli helpottaa ja nopeuttaa tarvittaessa työlupien myöntämistä asiaa koskevien voimassa olevien lakien ja määräysten mukaisesti tässä kohdassa tarkoitettujen toimistojen

henkilöstölle, enintään 90 päivää kestäviä eräitä tilapäisiä tehtäviä suorittava henkilöstö mukaan luettuna.

7. Rajoittamatta toisen alakohdan soveltamista kullakin lentoliikenteen harjoittajalla on toisen osapuolen alueella maahuolinnan osalta oikeus
a) hoitaa itse oma maahuolintansa ("omahuolinta"); tai
b) valita sellaisista kilpailevista maahuolintaa kokonaisuudessaan tai osittain tarjoavista palveluntarjoajista, myös toisten lentoliikenteen harjoittajien joukosta, joilla on pääsy markkinoille kummankin osapuolen lakien ja määräysten mukaisesti, jos tällaisia palveluntarjoajia on markkinoilla.

Ensimmäisen alakohdan a ja b alakohdan mukaisia oikeuksia voi rajoittaa ainoastaan lentoaseman turvallisuusnäkökohdista johtuva käytettävissä olevan tilan tai kapasiteetin puute. Jos tällaiset rajoitukset rajoittavat omahuolintaa, estävät tai sulkevat sen pois ja jos maahuolintapalvelujen tarjoajien välillä ei ole tehokasta kilpailua, asianomainen osapuoli varmistaa, että kaikkia tällaisia palveluja on saatavissa samoilla ja yhtäläisillä perusteilla kaikille lentoliikenteen harjoittajille; tällaisten palvelujen hinnat on vahvistettava asianmukaisin, puolueettomin, läpinäkyvin ja syrjimättömin perustein.

8. Jokaisella maahuolintapalvelujen tarjoajalla on, riippumatta siitä ovatko ne lentoliikenteen harjoittajia vai eivät, oltava toisen osapuolen alueella suoritettavan maahuolinnan osalta oikeus tarjota maahuolintapalveluja samalla lentoasemalla toimiville lentoliikenteen harjoittajille, jos niille on myönnetty lupa ja ne ovat sovellettavien lakien ja määräysten mukaisia.

9. Kumpikin osapuoli varmistaa, että sen määräyksiä, ohjeita ja menettelyjä lähtö- ja saapumisaikojen jakamiseksi sen alueella sijaitsevilla lentoasemilla sovelletaan riippumattomasti, avoimesti, tehokkaasti, syrjimättömästi ja nopeasti.

10. Osapuoli saa vaatia tämän sopimuksen mukaisesti harjoitettavien lentoliikennepalvelujen toimintasuunnitelmien, ohjelmien tai aikataulujen ilmoittamista ainoastaan tiedoksi sen tarkistamiseksi, että tämän sopimuksen mukaisesti myönnettyjä oikeuksia kunnioitetaan. Jos osapuoli vaatii tällaista ilmoittamista, sen on huolehdittava siitä, että ilmoitusvaatimuksesta ja -menettelyistä aiheutuu lentoliikenteen asiamiehille ja toisen osapuolen lentoliikenteen harjoittajille mahdollisimman vähän hallinnollisia rasitteita.

11. Kummankin osapuolen lentoliikenteen harjoittaja saa myydä lentokuljetuksia ja niihin liittyviä palveluja toisen osapuolen alueella suoraan tai lentoliikenteen harjoittajan harkinnan mukaan sen nimeämien myyntiedustajien, sen nimeämien muiden asiamiesten tai internetin välityksellä taikka muuta käytettävissä olevaa kanavaa käyttäen. Kullakin lentoliikenteen harjoittajalla on oikeus myydä tällaisia lentokuljetuksia ja niihin liittyviä palveluja, ja kaikilla henkilöillä on oikeus ostaa niitä alueen valuutalla tai vapaasti vaihdettavilla valuutoilla.

12. Kummankin osapuolen lentoliikenteen harjoittajilla on oikeus maksaa paikalliset kulunsa, mukaan luettuna polttoaineostot ja lentoasemamaksut, toisen osapuolen alueella paikallisessa valuutassa. Kummankin osapuolen lentoliikenteen harjoittajat voivat halutessaan maksaa tällaiset kulut toisen osapuolen alueella vapaasti vaihdettavissa valuutoissa markkinavaihtokurssilla.

13. Kaikilla lentoliikenteen harjoittajilla on pyynnöstä oikeus vaihtaa ja lähettää paikallisia tuloja vapaasti milloin ja millä tavoin tahansa vapaasti vaihdettavissa olevassa valuutassa

toisen osapuolen alueelta haluamaansa maahan. Valuutan vaihto ja lähettäminen on luvalista ilman rajoituksia tai lähetysveroa käyttäen sitä markkinavaihtokurssia, jota sovelletaan juokseviin rahasiirtoihin ja - lähetyksiin sinä päivänä, jona lentoliikenteen harjoittaja tekee ensimmäisen lähettämistä koskevan hakemuksensa, eikä niistä peritä muita maksuja kuin pankkien tällaisesta vaihtamisesta ja lähettamisestä tavallisesti veloittamat maksut.

14. Tässä sopimuksessa tarkoitettuja palveluja liikennöidessään tai tarjotessaan osapuolten lentoliikenteen harjoittajat voivat osallistua yhteisiin markkinointijärjestelyihin, kuten kiintiövarauksia tai yhteisten reittitunnusten käyttöä koskeviin järjestelyihin,

- a) osapuolten lentoliikenteen harjoittajien kanssa;
- b) kolmannen maan lentoliikenteen harjoittajien kanssa; ja
- c) minkä tahansa maan pintakuljetusten (maa- ja vesikuljetukset) tarjoajan kanssa, mikäli
 - i) liikennöivällä lentoliikenteen harjoittajalla on asianmukaiset liikenneoikeudet,
 - ii) markkinoivalla lentoliikenteen harjoittajalla on tarvittavat asianmukaiset reittioikeudet ja
 - iii) järjestelyt täyttävät tällaisiin järjestelyihin tavanomaisesti sovellettavat turvallisuutta ja kilpailua koskevat vaatimukset.

15. Kun myydään matkustajakuljetusta, johon liittyy yhteisiä markkinointijärjestelyjä, ostajalle on ilmoitettava myyntipaikassa, tai joka tapauksessa lähtöselvityksessä tai, jos lähtöselvitystä ei vaadita jatkolennolle, ennen koneeseen nousua, mitkä kuljetuspalvelun tarjoajat liikennöivät kutakin matkan osuutta.

16. Kun on kyse matkustajaliikenteestä, pintakuljetuksen tarjoajiin ei sovelleta lentoliikennettä sääteleviä lakeja ja määräyksiä pelkästään sillä perusteella, että lentoliikenteen harjoittaja tarjoaa tätä pintakuljetusta omalla nimellään.

17. Sen estämättä, mitä muualla tässä sopimuksessa määrätään, molempien osapuolten lentoliikenteen harjoittajien ja välillisten rahtikuljetusten tarjoajien on rajoituksetta sallittava käyttää kansainvälisten ilmakuljetusten yhteydessä mitä tahansa rahdin pintakuljetusta mihin tahansa paikkaan tai mistä tahansa paikasta osapuolten alueilla tai kolmansissa maissa, mukaan luettuina kuljetukset kaikille kansainvälisesti tunnustetuille tullipalveluja tarjoaville lentoasemille ja niitä tarjoavilta lentoasemilta, ja tarvittaessa oikeus kuljettaa tullamatonta rahtia sovellettavien lakien ja määräysten mukaisesti. Lentoasemien tullipalvelujen on oltava käytettävissä tällaista rahtia varten riippumatta siitä, kuljetetaanko rahti pinta- vai lentokuljetuksena. Lentoliikenteen harjoittajat voivat päättää suorittaa itse omat pintakuljetuksensa tai sopia niistä muiden pintakuljetuksen tarjoajien kanssa, mukaan lukien muiden lentoliikenteen harjoittajien ja välillisten lentorahtikuljetusten tarjoajien suorittamat pintakuljetukset. Tällaisia intermodaalisia rahtikuljetuksia voidaan tarjota yhteen sekä ilma- että pintakuljetuksen käsittävään hintaan edellyttäen, että rahdinantaja ei johdeta harhaan tällaisen kuljetuksen suhteen.

18. Kummankin osapuolen lentoliikenteen harjoittajilla on oikeus tehdä kummankin osapuolen tai kolmansien maiden yhtiöiden, myös lentoyhtiöiden, kanssa luvake- ja tuotemerkki-järjestelyjä sillä edellytyksellä, että lentoliikenteen harjoittajilla on asianmukaiset luvat ja että järjestelyt ovat sellaisten lakien ja määräysten mukaiset, joita osapuolet tavanomaisesti soveltavat tällaisiin järjestelyihin; tämä koskee erityisesti määräyksiä, joissa edellytetään lennon liikennöivän lentoliikenteen harjoittajan julkistamista.

19. Osapuolten lentoliikenteen harjoittajat voivat osallistua järjestelyihin, joilla tarjotaan ilma-alueita kansainväliseen lentoliikenteeseen joko miehistöineen tai ilman miehistöä,

- a) osapuolten lentoliikenteen harjoittajien kanssa; ja

b) kolmannen maan lentoliikenteen harjoittajien kanssa, sillä edellytyksellä, että kaikilla tällaisiin järjestelyihin osallistuvilla on asianmukaiset luvat ja että ne noudattavat osapuolten tavanomaisesti tällaisiin järjestelyihin soveltamia lakeja ja määräyksiä. Kumpikaan osapuoli ei saa edellyttää ilma-alusta tarjoavalta lentoliikenteen harjoittajalta tämän sopimuksen mukaisia liikenneoikeuksia reiteille, joilla ilma-alusta käytetään. Osapuolet voivat vaatia näille järjestelyille toimivaltaisten viranomaistensa hyväksyntää. Jos osapuoli vaatii tällaista hyväksyntää, sen on huolehdittava siitä, että hyväksyntämenettelyistä aiheutuu lentoliikenteen harjoittajille mahdollisimman vähän hallinnollisia rasitteita.

10 ARTIKLA

Tullit ja verot

1. Saapuessaan kansainvälisessä liikenteessä osapuolen alueelle toisen osapuolen lentoliikenteen harjoittajien ilma-alukset, niiden vakiovarusteet, poltto- ja voiteluaineet, tekniset kulutustarvikkeet, maalaitteet, varaosat (mukaan lukien moottorit), ilma-alusten varastot (mukaan lukien elintarvikkeet, juomat ja alkoholi, tupakka ja muut tuotteet, jotka on tarkoitettu myytäväksi matkustajille tai heidän kulutettavakseen lennon aikana rajoitettuna määrinä) sekä muut tarvikkeet, jotka on tarkoitettu käytettäväksi tai joita käytetään yksinomaan kansainvälisessä liikenteessä liikennöivän ilma-aluksen toimintaa tai huoltoa varten, ovat sillä edellytyksellä, että ne pysyvät ilma-aluksessa, vastavuoroisuuden perusteella vapaita kaikista tuontirajoituksista, omaisuus- ja pääomaveroista, tulleista, valmisteveroista ja muista sen kaltaisista korvauksista ja maksuista, joita

- a) kansalliset tai paikalliset viranomaiset taikka Euroopan unioni asettavat; ja
- b) jotka eivät perustu annettujen palvelujen kustannuksiin.

2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetuista veroista, tulleista, korvauksista ja maksuista, lukuun ottamatta annetun palvelun kustannuksiin perustuvia maksuja, vapautetaan vastavuoroisesti myös seuraavat:

- a) ilma-alukseen kohtuullisissa rajoissa otetut osapuolen alueelle tuodut tai sieltä hankitut ilma-aluksen varastot, jotka on tarkoitettu käytettäväksi toisen osapuolen lentoliikenteen harjoittajan kansainvälisessä lentoliikenteessä liikennöivässä ilma-aluksessa maasta ulos suuntautuvalla lennolla, myös silloin, kun tällaisia varastoja käytetään lennettäessä kyseisen alueen yllä tapahtuvalla matkaosuudella;
- b) osapuolen alueelle tuodut maalaitteet ja varaosat (mukaan lukien moottorit), jotka on tarkoitettu toisen osapuolen lentoliikenteen harjoittajan kansainvälisessä liikenteessä käytettävän ilma-aluksen huoltoa tai korjausta varten;
- c) osapuolen alueelle tuodut tai sieltä hankitut poltto- ja voiteluaineet ja tekniset kulutustarvikkeet, jotka on tarkoitettu käytettäväksi toisen osapuolen lentoliikenteen harjoittajan kansainvälisessä lentoliikenteessä liikennöivässä ilma-aluksessa, myös silloin, kun tällaisia tarvikkeita käytetään lennettäessä kyseisen alueen yllä tapahtuvalla matkaosuudella; ja d) osapuolen alueelle tuodut tai sieltä hankitut, osapuolten tullilainsäädännön mukaiset painotuotteet, joita on otettu ilma-alukseen tarkoituksena käyttää niitä toisen osapuolen lentoliikenteen harjoittajan kansainvälisessä lentoliikenteessä liikennöivässä ilma-aluksessa maasta ulos suuntautuvalla lennolla, myös silloin, kun tällaisia varastoja käytetään lennettäessä kyseisen alueen yllä tapahtuvalla matkaosuudella.

3. Tämän sopimuksen määräykset eivät estä osapuolta määräämästä syrjimättömin perusteiden veroja, tulleja, korvauksia tai muita maksuja sen alueella toimitetulle polttoaineelle, jota käytetään sellaisen lentoliikenteen harjoittajan ilma-aluksessa, joka liikennöi kahden sen alueella sijaitsevan paikan välillä.

4. Osapuolen lentoliikenteen harjoittajan käyttämässä ilma-aluksessa olevia vakiovarusteita tai siellä tavallisesti säilytettäviä 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja varusteita, tarvikkeita ja varastoja saa purkaa toisen osapuolen alueella ainoastaan kyseisen osapuolen tulliviranomaisten luvalla, ja ne voidaan vaatia asetettaviksi kyseisten viranomaisten valvontaan siihen asti, kun ne viedään uudelleen maasta tai toimitetaan muulla tavoin pois tullimääräysten mukaisesti.

5. Tässä artiklassa määrättyjä vapautuksia on sovellettava myös silloin, kun osapuolen lentoliikenteen harjoittajat ovat tehneet sopimuksen toisen lentoliikenteen harjoittajan kanssa, jolle toinen osapuoli on myöntänyt vastaavat vapautukset, 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen tarvikkeiden lainaamisesta tai siirtämisestä toisen osapuolen alueella.

6. Tämän sopimuksen määräykset eivät estä kumpaakaan osapuolta määräämästä veroja, tulleja tai maksuja tavaroille, jotka on myyty muuhun tarkoitukseen kuin matkustajien kulutettaviksi ilmaaluksessa liikennöitäessä niiden alueella kahden sellaisen paikan välillä, joissa ilma-alukseen nouseminen tai siitä poistuminen on sallittua.

7. Osapuolen alueen kautta suorassa kauttakulussa olevat matkatavarat ja rahti vapautetaan veroista, tulleista ja muista samankaltaisista maksuista, jotka eivät perustu annettujen palvelujen kustannuksiin.

8. Edellä 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja tarvikkeita ja varastoja voidaan edellyttää pidettävän toimivaltaisten viranomaisten valvonnassa.

9. Tämän sopimuksen määräyksillä ei ole vaikutusta arvonlisäveron (ALV) suhteen.

10. Tämä sopimus ei vaikuta EU:n jäsenvaltioiden ja Armenian välisten tulojen ja pääoman kaksinkertaisen verotuksen välttämistä koskevien yleissopimusten määräyksiin.

11 ARTIKLA

Käyttömaksut

1. Jollei liitteessä I vahvistetuista siirtymämääräyksistä muuta johdu, osapuolet varmistavat, että niiden lainsäädäntö, säännöt tai menettelyt ovat liitteessä II olevassa A osassa tarkoitettujen lentoliikenteen lakisääteisten vaatimusten ja normien mukaiset.

2. Kumpikin osapuoli varmistaa, että käyttömaksut, joita sen maksuja perivät toimivaltaiset viranomaiset tai elimet voivat määrätä toisen osapuolen lentoliikenteen harjoittajille lentosuunnistus- ja lennonjohtopalvelujen käytöstä, perustuvat kustannuksiin eivätkä ole syrjiviä. Kaikki tällaiset käyttömaksut toisen osapuolen lentoliikenteen harjoittajille on joka tapauksessa määrättävä ehdoin, jotka eivät ole epäsuotuisampia kuin minkä tahansa muun lentoliikenteen harjoittajan saatavilla olevat suotuisimmat ehdot.

3. Kumpikin osapuoli varmistaa, että käyttömaksut, joita sen maksuja perivät toimivaltaiset viranomaiset tai elimet voivat määrätä toisen osapuolen lentoliikenteen harjoittajille lentotermien, ilmailun turvaamisen ja niihin liittyviin toimintoihin tarkoitettujen tilojen ja laitteiden ja palvelujen käytöstä, 9 artiklan 7 kohdassa kuvatuista palveluista veloittavia maksuja lukuun ottamatta, eivät ole perusteettomasti syrjiviä, eivät ole kansallisuuden perusteella syrjiviä ja jakautuvat tasaisesti käyttäjäryhmien kesken. Tällaisissa käyttömaksuissa on otettava huomioon kaikki kustannukset, joita maksuja periville toimivaltaisille viran-

omaisille tai elimille aiheutuu tarvittavien lentoasemaja ilmailun turvalaitteiden ja -palvelujen tarjoamisesta kyseisellä lentoasemalla tai niillä lentoasemilla, joilla sovelletaan yhteistä maksujärjestelmää, mutta niiden määrä ei saa ylittää kyseisiä kustannuksia, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 16 artiklan 1 kohdan soveltamista. Tällaisiin käyttömaksuihin voi sisältyä kohtuullinen tuotto poistojen jälkeen. Laitteita ja palveluja, joiden käytöstä peritään maksuja, on tarjottava tehokkaasti ja taloudellisesti. Tällaisia käyttömaksuja on joka tapauksessa sovellettava toisen osapuolen lentoliikenteen harjoittajien osalta ehdoin, jotka eivät saa olla epäsuotuisampia kuin minkä tahansa muun lentoliikenteen harjoittajan saatavilla olevat suotuisimmat ehdot silloin, kun maksuja sovelletaan.

4. Kumpikin osapuoli edellyttää maksuja perivien toimivaltaisten viranomaisten tai elinten sekä laitteita ja palveluja käyttävien lentoliikenteen harjoittajien vaihtavan keskenään tietoja, jotka voivat olla tarpeen käyttömaksujen kohtuullisuuden määrittämiseksi 2 ja 3 kohdassa vahvistettujen periaatteiden mukaisesti. Kummankin osapuolen on varmistettava, että maksuja perivät toimivaltaiset viranomaiset tai elimet antavat käyttäjille kohtuullisessa ajassa tietoa kaikista käyttömaksuihin kohdistuvista muutosehdotuksista, jotta käyttäjät voivat esittää näkemyksiään ja huomioitaan ennen muutosten tekemistä.

12 ARTIKLA

Lentohinnat ja kuljetusmaksut

1. Kumpikin osapuoli antaa osapuolten lentoliikenteen harjoittajien määrittellä vapaasti lentohinnat ja kuljetusmaksut vapaan ja oikeudenmukaisen kilpailun perusteella.

2. Kumpikin osapuoli voi vaatia syrjimättömin perustein, että sen toimivaltaisille viranomaisille ilmoitetaan kummankin osapuolen lentoliikenteen harjoittajien kyseisen osapuolen alueelta tarjoamien palvelujen lentohinnat ja kuljetusmaksut yksinkertaistetussa muodossa ja ainoastaan tiedoksi. Lentoliikenteen harjoittajia ei saa vaatia tekemään tällaista ilmoitusta ennen kuin lentohintaa tai kuljetusmaksua aletaan soveltaa.

3. Toimivaltaisten viranomaisten välisiä keskusteluja voidaan käydä esimerkiksi lentohintojen ja kuljetusmaksujen ilmoittamisen vaatimuksista ja menettelyistä sekä perusteettomilta, kohtuuttomilta, syrjiviltä tai julkista tukea saavilta vaikuttavista lentohinnoista ja kuljetusmaksuista.

13 ARTIKLA

Tilastotiedot

1. Kumpikin osapuoli antaa toiselle osapuolelle syrjimättömin perustein, siten kuin sen laeissa ja määräyksissä vaaditaan, tämän sopimuksen mukaista lentoliikennettä koskevat saatavilla olevat tilastotiedot, joita voidaan kohtuudella vaatia.

2. Osapuolet tekevät muun muassa sekakomiteassa yhteistyötä, jolla helpotetaan niiden välistä tilastotietojen vaihtoa tämän sopimuksen mukaisen lentoliikenteen kehityksen seuraamiseksi.

II OSASTO

SÄÄNTELY-YHTEISTYÖ

14 ARTIKLA

Ilmailun turvallisuus

1. Jollei liitteessä I vahvistetuista siirtymämääräyksistä muuta johdu, osapuolet varmistavat, että niiden lainsäädäntö, säännöt tai menettelyt ovat liitteessä II olevassa B osassa esitettyjen lentoliikenteen lakisäätteisten vaatimusten ja normien mukaiset.

2. Sen varmistamiseksi, että osapuolet panevat tämän artiklan määräykset ja 1 kohdassa tarkoitetut lakisäätteiset vaatimukset ja normit täytäntöön, Armenia osallistuu tarkkailijana Euroopan lentoturvallisuusviraston työhön tämän sopimuksen voimaantulopäivästä alkaen.

Euroopan unioni seuraa jatkuvasti ja arvioi säännöllisesti yhteistyössä Armenian kanssa Armenian siirtymistä liitteessä II olevassa B osassa esitettyjen lentoliikenteen lakisäätteisten vaatimusten ja normien noudattamiseen.

Kun Armenia katsoo, että se noudattaa liitteessä II olevassa B osassa esitettyjä lentoliikenteen lakisäätteisiä vaatimuksia ja normeja, se ilmoittaa Euroopan unionille, että asiasta olisi tehtävä arvio.

Kun Armenia noudattaa täysimittaisesti liitteessä II olevassa B osassa esitettyjä lentoliikenteen lakisäätteisiä vaatimuksia ja normeja, sekakomitea määrittää, miten ja millä edellytyksillä Armenia osallistuu Euroopan lentoturvallisuusviraston työhön ja toimii tarkkailijan asemassa.

3. Osapuolet varmistavat, että sellaisille osapuolen rekisteröimille ilma-aluksille, joiden osalta epäillään, etteivät ne ole yleissopimuksen mukaisesti vahvistettujen kansainvälisten lentoturvallisuusmääräysten mukaisia, ja jotka laskeutuvat toisen osapuolen alueella sijaitseville kansainvälisen lentoliikenteen käytössä oleville lentoasemille, suoritetaan tämän toisen osapuolen toimivaltaisten viranomaisten toimesta asematasotarkastukset sekä sisällä ilma-aluksessa että sen ulkopuolella ilma-aluksen ja sen miehistön asiakirjojen asianmukaisuuden varmistamiseksi ja ilma-aluksen ja sen varustuksen silmämääräisesti havaittavan kunnan toteamiseksi.

4. Osapuolen toimivaltaiset viranomaiset voivat milloin tahansa pyytää neuvonpitoa toisen osapuolen soveltamista turvallisuusmääräyksistä.

5. Osapuolen toimivaltaiset viranomaiset ryhtyvät asiaankuuluviin ja välittömiin toimenpiteisiin havaitessaan, että

- a) ilma-alus, tuote tai toiminta ei ole yleissopimuksen mukaisesti vahvistettujen vähimmäisvaatimusten tai liitteessä II olevassa B osassa esitettyjen lentoliikenteen lakisäätteisten vaatimusten ja normien mukainen, sen mukaan, kumpaa sovelletaan;
- b) on vakavia epäilyjä siitä, ettei ilma-alus ole yleissopimuksen mukaisesti vahvistettujen vähimmäisvaatimusten tai liitteessä II olevassa B osassa esitettyjen lentoliikenteen lakisäätteisten vaatimusten ja normien mukainen tai ettei ilma-aluksen liikennöinti ole niiden mukaista, sen mukaan, kumpaa sovelletaan, tai
- c) on vakavia epäilyjä siitä, että yleissopimuksen mukaisesti vahvistettuja vähimmäisvaatimuksia tai liitteessä II olevassa B osassa esitettyjä lentoliikenteen lakisäätteisiä vaatimuksia ja normeja, sen mukaan, kumpaa sovelletaan, ei noudateta tai valvota tehokkaasti.

6. Jos osapuoli toteuttaa toimia 5 kohdan mukaisesti, sen on viipymättä ilmoitettava tästä toiselle osapuolelle ja esitettävä perustelut toimilleen.

7. Edellä olevan 5 kohdan mukaisesti toteutetut osapuolen toimet on lopetettava heti, kun niille ei enää ole perusteita.

15 ARTIKLA

Ilmailun turvaaminen

1. Jollei liitteessä I vahvistetuista siirtymämääräyksistä muuta johdu, osapuolet varmistavat, että niiden lainsäädäntö, säännöt tai menettelyt ovat liitteessä II olevassa C osassa esitettyjen ilmailun turvaamisen lakisääteisten vaatimusten ja normien mukaiset.

2. Armeniassa voidaan tehdä Euroopan komission tarkastus liitteessä II olevassa C osassa esitetyn ilmailun turvaamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön mukaisesti. Osapuolet perustavat tarvittavan mekanismin tällaisten turvatoimien tarkastusten tuloksia koskevaa tiedonvaihtoa varten.

3. Koska siviili-ilma-alusten, niiden matkustajien ja miehistön turvallisuuden varmistaminen on kansainvälisten lentoliikennepalvelujen harjoittamisen ehdoton edellytys, osapuolet vahvistavat toisiaan koskevat velvoitteensa, joiden mukaan ne turvaavat siviili-ilmailun laittomilta teoilta, ja erityisesti velvoitteensa, jotka perustuvat yleissopimukseen, Tokiossa 14 päivänä syyskuuta 1963 allekirjoitettuun rikoksia ja eräitä muita tekoja ilma-aluksissa koskevaan yleissopimukseen, Haagissa 16 päivänä joulukuuta 1970 allekirjoitettuun ilma-alusten laittoman haltuunoton ehkäisemistä koskevaan yleissopimukseen, Montrealissa 23 päivänä syyskuuta 1971 allekirjoitettuun siviili-ilmailun turvallisuuteen kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskevaan yleissopimukseen, Montrealissa 24 päivänä helmikuuta 1988 allekirjoitettuun kansainväliseen siviili-ilmailuun käytettävillä lentoasemilla tapahtuvien laittomien väkivallantekojen ehkäisemistä koskevaan lisäpöytäkirjaan ja Montrealissa 1 päivänä maaliskuuta 1991 allekirjoitettuun yleissopimukseen muovailtavien räjähteiden merkitsemisestä tunnistamista varten, siltä osin kuin molemmat osapuolet ovat näiden yleissopimusten osapuolia, sekä kaikkiin muihin siviili-ilmailun turvaamista koskeviin yleissopimuksiin ja pöytäkirjoihin, joiden osapuolia molemmat osapuolet ovat.

4. Osapuolet antavat pyynnöstä toisilleen kaiken tarpeellisen avun siviili-ilma-alusten laittoman haltuunoton ja muiden sellaisten laittomien tekojen torjumiseksi, jotka vaarantavat tällaisten ilma-alusten, niiden matkustajien ja miehistön, lentoasemien ja lennonvarmistuksen turvallisuuden, sekä kaikkien muiden siviili-ilmailun turvaamiseen kohdistuvien uhkien torjumiseksi.

5. Jos asiasta ei säädetä liitteessä II olevassa C osassa esitetyissä ilmailun turvaamista koskevissa lakisääteisissä vaatimuksissa ja normeissa, osapuolet noudattavat keskinäisissä suhteissaan ICAOn vahvistamia ilmailun turvaamista koskevia standardeja ja suositeltuja menettelytapoja. Osapuolet edellyttävät, että niiden rekisterissä olevien ilma-alusten käyttäjät sekä sellaiset lentotoiminnan harjoittajat, joiden päätoimipaikka tai vakinainen kotipaikka on niiden alueella, ja niiden alueella olevien lentoasemien pitäjät toimivat kyseisten ilmailun turvaamista koskevien määräysten mukaisesti.

6. Osapuolet varmistavat, että niiden alueella toteutetaan tehokkaita toimenpiteitä siviili-ilmailun suojaamiseksi laittomilta teoilta, mukaan luettuna mutta ei yksinomaan matkustajien ja heidän käsimatkatavaroidensa turvatarkastaminen, ruumassa kuljetettavien matkatavaroiden turvatarkastaminen, muiden kuin matkustajien turvatarkastaminen ja -valvonta, miehistö ja heidän mukanaan olevat tavarat mukaan luettuina, rahdin, postin, lennon aikana

käytettävien tarvikkeiden ja lentoasematarvikkeiden turvatarkastaminen ja -valvonta sekä kulunvalvonta lentokenttäalueelle ja turvalvotuille alueille. Kyseisiä toimenpiteitä on tarkistettava siviili-ilmailun turvaamiseen kohdistuvien kasvaneiden uhkien huomioon ottamiseksi. Kumpikin osapuoli suostuu siihen, että sen lentoliikenteen harjoittajien voidaan edellyttää noudattavan 1 ja 5 kohdassa tarkoitettuja ilmailun turvaamista koskevia määräyksiä ja toisen osapuolen edellyttämiä muita turvamääräyksiä kyseisen toisen osapuolen alueelle tulon, siellä olemisen tai sieltä poistumisen suhteen.

7. Osapuoli voi hyväksyä alueellensa pääsyä koskevia turvatoimenpiteitä sekä tietyn turvauhkan vuoksi toteutettavia kiireellisiä toimenpiteitä ottaen täysimääräisesti huomioon molempien osapuolten suvereniteetin ja sitä kunnioittaen; tällaisista toimenpiteistä on ilmoitettava toiselle osapuolelle viipymättä. Kumpikin osapuoli suhtautuu myönteisesti toisen osapuolen esittämiin pyyntöihin kohtuullisista erityisturvatoimista, ja kukin osapuoli ottaa huomioon toisen osapuolen jo käyttöön ottamat turvatoimet ja toisen osapuolen esittämät näkemykset. Kumpikin osapuoli tunnustaa kuitenkin, ettei tämän artiklan määräyksillä rajoiteta osapuolen mahdollisuutta kieltää sellaisen lennon tai sellaisten lentojen pääsy alueelleen, jonka tai joiden se katsoo uhkaavan turvallisuuttaan. Kumpikin osapuoli ilmoittaa ennalta toiselle osapuolelle kaikista erityisturvatoimista, joita se aikoo ottaa käyttöön ja joilla voi olla merkittävä taloudellinen tai toiminnallinen vaikutus tämän sopimuksen mukaisiin lentoliikennepalveluihin, paitsi jos se ei ole kohtuudella mahdollista hätätilanteessa. Kumpi tahansa osapuoli voi pyytää sekakomiteaa kokoontumaan 23 artiklan mukaisesti keskustelemaan tällaisista turvatoimista.

8. Kun siviili-ilma-alukseen kohdistuu tai sitä uhkaa laitton haltuunotto tai ilma-aluksen turvallisuutta, sen matkustajia tai miehistöä, lentoasemia tai lennonvarmistuslaitteita kohtaan tapahtuu tai niitä uhkaa muu laitton teko, osapuolet avustavat toisiaan helpottamalla yhteydenpitoa ja toteuttamalla muita asianmukaisia toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on nopeasti ja turvallisesti saattaa päätökseen tällainen tapaus tai sen uhka.

9. Kumpikin osapuoli toteuttaa kaikki käytännössä toteutettavina pitämänsä toimenpiteet varmistaakseen, että ilma-alus, joka on otettu laittomasti haltuun tai joutunut jonkin muun laittoman teon kohteeksi ja on maassa osapuolen alueella, pidetään maassa, paitsi jos sen poistumisen salliminen on välttämätöntä ihmishenkien suojelemiseksi. Tällaisista toimenpiteistä päätetään yhteisten neuvottelujen pohjalta aina kun se on mahdollista.

10. Kun osapuolella on perusteltu syy uskoa, että toinen osapuoli on poikennut tässä artiklassa määrätystä ilmailun turvaamista koskevista määräyksistä, kyseinen osapuoli pyytää välittömiä neuvotteluja toisen osapuolen kanssa. Tällaiset neuvottelut on aloitettava 30 päivän kuluessa pyynnöstä.

11. Ellei tyydyttävään sopimukseen päästä 30 päivän kuluessa tällaisten neuvottelujen aloittamisesta tai sovitussa pidemmässä määräajassa, osapuolella on oikeus kieltäytyä myöntämästä toisen osapuolen yhdelle tai useammalle lentoliikenteen harjoittajalle liikennöintilupaa, peruuttaa se, rajoittaa sitä tai asettaa sille ehtoja, sanotun kuitenkin rajoittamatta 5 artiklan soveltamista.

12. Välittömän ja poikkeuksellisen vaaratilanteen uhatessa osapuoli voi toteuttaa tilapäisiä toimenpiteitä välittömästi.

13. Kaikkien 11 kohdan mukaisesti toteutettavien toimien toteuttaminen on lopetettava, kun toinen osapuoli noudattaa tämän artiklan määräyksiä.

16 ARTIKLA

Ilmaliikenteen hallinta

1. Jollei liitteessä I vahvistetuista siirtymämääräyksistä muuta johdu, osapuolet varmistavat, että niiden asiaankuuluva lainsäädäntö, säännöt tai menettelyt ovat liitteessä II olevassa D osassa esitettyjen lentoliikenteen lakisääteisten vaatimusten ja normien mukaiset ja, jos niistä ei säädetä EU:n lainsäädäntökehyksessä, vähintään asiaa koskevien ICAOn standardien ja suositeltujen menettelytapojen mukaiset tässä artiklassa määrätyin edellytyksin.

2. Osapuolet tekevät yhteistyötä ilmaliikenteen hallinnan alalla yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan laajentamiseksi Armenian alueelle, jotta Euroopassa voidaan parantaa nykyistä turvallisuustasoa ja ilmaliikenteen yleistä tehokkuutta, optimoida lennonjohtokapasiteetti, minimoida viivästykset ja parantaa ympäristönsuojelun tasoa. Tässä tarkoituksessa Armenia otetaan tarkkailijaksi yhtenäisen ilmatilan komiteaan ja muihin yhtenäiseen ilmatilaan liittyviin elimiin tämän sopimuksen voimaantulosta alkaen. Sekakomitea vastaa yhteistyön seurannasta ja edistämisestä ilmaliikenteen hallinnan alalla.

3. Helpottaakseen yhtenäistä eurooppalaista ilmatilaa koskevan lainsäädännön soveltamista alueellaan

a) Armenia toteuttaa tarvittavat toimenpiteet lennonvarmistuspalveluihin ja ilmaliikenteen hallintaan liittyvien institutionaalisten ja valvontarakenteidensa mukauttamiseksi yhtenäiseen eurooppalaiseen ilmatilaan;

b) Armenia erityisesti perustaa tarvittavan kansallisen valvontaelimen, jonka on oltava vähintään toiminnallisesti riippumaton lennonvarmistuspalvelujen tarjoajista;

c) Euroopan unioni ottaa Armenian mukaan soveltuviin yhtenäiseen eurooppalaiseen ilmatilaan liittyviin lennonvarmistuspalveluja, ilmatilaa ja yhteentoimivuutta koskeviin toiminnallisiin aloitteisiin, erityisesti

i) tarkastelemalla mahdollisuutta yhteistyöhön olemassa olevan toiminnallisen ilmatilan lohkon kanssa tai olemassa olevaan toiminnallisen ilmatilan lohkon liittymiseen taikka uuden toiminnallisen ilmatilan lohkon luomiseen;

ii) osallistumalla yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan verkkotoimintoihin;

iii) tekemällä SESAR-hankkeen käyttöönottosuunnitelmien mukaiset mukautukset;

iv) lisäämällä yhteentoimivuutta; ja

d) Armenia toteuttaa tarvittavat toimenpiteet Euroopan unionin suorituskyvyn kehittämissä järjestelmän täytäntöönpanemiseksi optimoidakseen lentojen yleisen tehokkuuden, vähentääkseen kustannuksia ja parantaakseen olemassa olevien järjestelmien turvallisuutta ja kapasiteettia.

17 ARTIKLA

Ympäristö

1. Jollei liitteessä I vahvistetuista siirtymämääräyksistä muuta johdu, osapuolet varmistavat, että niiden lainsäädäntö, säännöt tai menettelyt ovat liitteessä II olevassa E osassa esitettyjen lentoliikenteen lakisääteisten vaatimusten ja normien mukaiset.

2. Osapuolet katsovat, että ympäristöä on tarpeen suojella edistämällä ilmailun kestäväää kehittämistä. Osapuolet aikovat tehdä yhteistyötä tunnistaakseen ilmailun ympäristövaikutuksiin liittyviä ongelmia.

3. Osapuolet toteavat, että on tärkeää toimia yhdessä, jotta voidaan tarkastella ja minimoida ilmaston ympäristövaikutukset tämän sopimuksen tavoitteiden mukaisella tavalla.

4. Osapuolet toteavat, että on tärkeää torjua ilmastonmuutosta, ja käsitellä siksi ilmailuun liittyviä kasvihuonekaasupäästöjä niin kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla. Ne sopivat tiivistävänsä yhteistyötään näillä aloilla, myös aiheeseen liittyvien monenvälisten järjestelyjen avulla, erityisesti toteuttamalla markkinaperusteisen kokonaisvaltaisen toimenpiteen, josta sovittiin ICAOn 39. yleiskokouksessa, ja käyttämällä Yhdistyneiden kansakuntien ilmastonmuutoksen puitesopimuksen nojalla tehdyn Pariisin sopimuksen 6 artiklan 4 kohdan mukaista mekanismia kehitettäessä markkinaperusteisia kokonaisvaltaisia toimenpiteitä, joilla puututaan kasvihuonekaasupäästöihin ilmailun alalla ja mihin tahansa muuhun kyseisessä artiklassa tarkoitettuun näkökohtaan, joka on erityisen merkityksellinen kansainvälisen lentoliikenteen päästöjen kannalta.

5. Osapuolet pyrkivät kannustamaan asiantuntijoiden välistä tietojen vaihtoa ja suoraa viestintä keskusteluyhteistyä ilmailun ympäristövaikutuksia koskevan yhteistyön lisäämiseksi muun muassa seuraavilla aloilla:

- a) ympäristöä vähemmän kuormittavaa ilmailuteknologiaa koskeva tutkimus ja kehitystyö;
- b) ilmaliikenteen hallintaa koskevat innovaatiot, joilla pyritään vähentämään ilmailun ympäristövaikutuksia;
- c) kestäviä vaihtoehtoisia ilmailupolttoaineita koskeva tutkimus ja kehitystyö;
- d) ilmailun ympäristövaikutuksiin liittyvät kysymykset ja ilmastoon vaikuttavien ilmailun päästöjen vähentäminen; ja
- e) melun torjunta ja seuranta ilmailun ympäristövaikutusten vähentämiseksi.

6. Lisäksi osapuolet pyrkivät tehokkaasti lisäämään yhteistyötään kansainvälisen ilmailun kasvihuonekaasupäästöihin liittyvien toimenpiteiden osalta – myös rahoitusta ja teknologiaa koskevissa kysymyksissä – ympäristöön liittyviä monenvälisiä oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan kunnioittaen.

7. Osapuolet tunnustavat tarpeen toteuttaa asianmukaisia toimenpiteitä lentoliikenteen ympäristövaikutusten ehkäisemiseksi tai niihin puuttumiseksi muulla tavoin, edellyttäen, että tällaiset toimenpiteet ovat täysin osapuolten kansainväliseen oikeuteen perustuvien oikeuksien ja velvollisuuksien mukaisia.

18 ARTIKLA

Lentoliikenteen harjoittajien korvausvastuu

Osapuolet vahvistavat tiettyjen kansainvälistä ilmakuljetusta koskevien sääntöjen yhtenäistämistä Montrealissa 28 päivänä toukokuuta 1999 tehdyn yleissopimuksen (Montrealin yleissopimus) mukaiset velvollisuutensa.

19 ARTIKLA

Kuluttajansuoja

Jollei liitteessä I vahvistetuista siirtymämääräyksistä muuta johdu, osapuolet varmistavat, että niiden lainsäädäntö, säännöt tai menettelyt ovat liitteessä II olevassa F osassa esitettyjen lentoliikenteen lakisääteisten vaatimusten ja normien mukaiset.

20 ARTIKLA

Tietokonepohjaiset paikanvarausjärjestelmät

1. Jollei liitteessä I vahvistetuista siirtymämääräyksistä muuta johdu, osapuolet varmistavat, että niiden lainsäädäntö, säännöt tai menettelyt ovat liitteessä II olevassa A osassa tarkoitettujen lentoliikenteen lakisäätteisten vaatimusten ja normien mukaiset.
2. Osapuolen alueella toimivilla tietokonepohjaisten paikanvarausjärjestelmien myyjillä on oikeus tuoda, ylläpitää ja vapaasti tarjota tietokonepohjaisia paikanvarausjärjestelmiään matkatoimistoille tai matkailualan yrityksille, joiden pääasiallinen toiminta on matkailuun liittyvien tuotteiden jakelu toisen osapuolen alueella, mikäli kukin tietokonepohjainen paikanvarausjärjestelmä on toisen osapuolen asiaankuuluvien lakisäätteisten vaatimusten mukainen.
3. Kumpikin osapuoli poistaa kaikki olemassa olevat vaatimukset, jotka voivat rajoittaa osapuolen tietokonepohjaisten paikanvarausjärjestelmien vapaata pääsyä toisen osapuolen markkinoille tai muuten rajoittaa kilpailua. Osapuolet pidättäytyvät hyväksymästä mitään tällaisia vaatimuksia.
4. Kumpikaan osapuoli ei saa alueellaan asettaa toisen osapuolen tietokonepohjaisten paikanvarausjärjestelmien myyjille tai sallia niille asetettavan järjestelmien näytön suhteen muita vaatimuksia kuin ne, jotka se on asettanut omille tietokonepohjaisten paikanvarausjärjestelmiensä myyjille tai muille sen markkinoilla oleville tietokonepohjaisille paikanvarausjärjestelmille. Kumpikaan osapuoli ei saa estää tietokonepohjaisten paikanvarausjärjestelmien myyjä, heidän toimittajiaan ja tilaajiaan tekemästä keskenään sopimuksia, jotka liittyvät matkustuspalvelutietojen vaihtoon ja joilla helpotetaan kattavien ja tasapuolisten tietojen näyttämistä kuluttajille tai jotka liittyvät puolueettomia näyttöjä koskevien lakisäätteisten vaatimusten täyttämiseen.
5. Osapuolet varmistavat, että toisen osapuolen asiaankuuluvat viranomaisvaatimukset täyttävien osapuolen tietokonepohjaisten paikanvarausjärjestelmien omistajilla ja käyttäjillä on samanlaiset mahdollisuudet omistaa toisen osapuolen alueella tietokonepohjaisia paikanvarausjärjestelmiä kuin kyseisen osapuolen markkinoilla toimivilla muiden tietokonepohjaisten paikanvarausjärjestelmien omistajilla ja käyttäjillä on.

21 ARTIKLA

Sosiaaliset näkökohdat

1. Jollei liitteessä I vahvistetuista siirtymämääräyksistä muuta johdu, osapuolet varmistavat, että niiden lainsäädäntö, säännöt tai menettelyt ovat liitteessä II olevassa G osassa esitettyjen lentoliikenteen lakisäätteisten vaatimusten ja normien mukaiset.
2. Osapuolet tunnustavat, että on tärkeää tarkastella tämän sopimuksen vaikutuksia työvoimaan, työllisyyteen ja työehtoihin. Osapuolet tekevät yhteistyötä tästä sopimuksesta johtuvien työllisyyskysymysten osalta erityisesti työllisyyteen, työelämän perusoikeuksiin, työehtoihin, sosiaaliturvaan ja työmarkkinaosapuolten vuoropuheluun liittyvissä asioissa.
3. Osapuolten on lakiensa, määräyksiensä ja käytäntöjensä avulla edistettävä korkean sosiaali- ja työttömyysturvan toteutumista siviili-ilmailun alalla.

4. Osapuolet tunnustavat niiden etujen merkityksen, joita on saavutettavissa, kun avoimilta ja kilpailuun perustuvilta markkinoilta saatavat merkittävät taloudelliset hyödyt yhdistetään korkeatasoisiin työelämän normeihin. Osapuolet panevat tämän sopimuksen täytäntöön siten, että sillä edistetään korkeatasoisia työelämän normeja riippumatta asianomaisten lentoliikenteen harjoittajien luonteesta tai omistussuhteista, sekä varmistavat, etteivät niiden lainsäädännössä ja määräyksissä vahvistetut oikeudet ja periaatteet vaarannu, vaan ne pannaan tehokkaasti täytäntöön.

5. Osapuolet sitoutuvat lainsäädännöllään ja käytännöllään edistämään ja toteuttamaan tehokkaasti kansainvälisellä tasolla tunnustettuja työelämän perusoikeuksia, sellaisena kuin ne on vahvistettu Kansainvälisen työjärjestön perussopimuksissa, jotka Armenia ja EU:n jäsenvaltiot ovat ratifioineet.

6. Osapuolet sitoutuvat myös edistämään muita sosiaali- ja työttömyysturvan aloilla tunnustettuja kansainvälisiä normeja ja sopimuksia, jotka ovat merkityksellisiä siviili-ilmailun alalla, sekä niiden tehokasta täytäntöönpanoa ja noudattamisen valvontaa kansallisessa lainsäädännössään.

7. Kumpikin osapuoli voi pyytää sekakomitean kokousta käsittelemään tärkeänä pitimiään työmarkkinakysymyksiä.

III OSASTO

INSTITUTIONAALISET MÄÄRÄYKSET JA LOPPUMÄÄRÄYKSET

22 ARTIKLA

Tulkinta ja noudattamisen valvonta

1. Osapuolet toteuttavat kaikki aiheelliset yleiset ja erityiset toimenpiteet varmistaakseen tästä sopimuksesta johtuvien velvoitteiden täyttämisen ja pidättyvät toimenpiteistä, jotka voisivat vaarantaa tämän sopimuksen tavoitteiden saavuttamisen.

2. Kumpikin osapuoli vastaa tämän sopimuksen noudattamisen asianmukaisesta valvonnasta omalla alueellaan.

3. Kumpikin osapuoli antaa toiselle osapuolelle kaikki tarvittavat tiedot ja kaiken tarvittavan avun liittyen mahdollisia rikkomuksia koskevaan tutkintaan, jonka kyseinen toinen osapuoli suorittaa sille tämän sopimuksen nojalla kuuluvan toimivallan mukaisesti, jollei kyseisen osapuolen sovellettavista laista ja määräyksistä muuta johdu.

4. Aina kun osapuolet toimivat niille tämän sopimuksen nojalla kuuluvan toimivallan mukaisesti asioissa, jotka ovat toisen osapuolen kannalta merkityksellisiä ja jotka koskevat toisen osapuolen viranomaisia tai sen yrityksiä, tämän toisen osapuolen toimivaltaisille viranomaisille tiedotetaan asiasta ja niille annetaan mahdollisuus esittää huomautuksia ennen lopullisen päätöksen tekemistä.

5. Siltä osin kuin määräykset ja liitteessä II lueteltujen säädösten säännökset ovat asiasisältöltään yhteneviä EU:n perussopimusten vastaavien sääntöjen ja EU:n perussopimusten nojalla annettujen säädösten kanssa, kyseisiä määräyksiä ja säännöksiä tulkitaan niitä täytäntöön pantaessa ja sovellettaessa unionin tuomioistuimen ja Euroopan komission antamien asiaa koskevien tuomioiden ja päätösten mukaisesti.

23 ARTIKLA

Sekakomitea

1. Perustetaan kummankin osapuolen edustajista muodostuva sekakomitea. Sekakomitea vastaa tämän sopimuksen hallinnoinnista ja asianmukaisesta täytäntöönpanosta. Se antaa suosituksia ja tekee päätöksiä, jos tässä sopimuksessa nimenomaisesti niin määrätään.
2. Sekakomitea toimii ja tekee päätöksensä yksimielisesti. Sekakomitean päätökset sitovat molempia osapuolia.
3. Sekakomitea vahvistaa työjärjestyksensä.
4. Sekakomitea kokoontuu tarpeen mukaan ja vähintään kerran vuodessa. Kumpikin osapuoli voi pyytää sekakomitean kokouksen koollekutsumista.
5. Osapuoli voi pyytää sekakomitean koollekutsumista tämän sopimuksen tulkintaan tai soveltamiseen liittyvien kysymysten ratkaisemiseksi. Tällainen kokous on järjestettävä mahdollisimman pian, mutta viimeistään kahden kuukauden kuluttua pyynnön esittämisestä, elleivät osapuolet toisin sovi.
6. Sopimuksen moitteettoman täytäntöönpanon varmistamiseksi osapuolet vaihtavat tietoja ja neuvottelevat sekakomiteassa kumman tahansa osapuolen pyynnöstä.
7. Edellä olevassa 3 artiklassa vahvistetun oikeuksien myöntämisen nojalla sekakomitean on vahvistettava päätöksellä Euroopan unionin tekemä arviointi, joka koskee EU:n lainsäädännön säännösten, sellaisena kuin ne kuvataan liitteessä I olevassa 1 kohdassa, täytäntöönpanoa ja soveltamista Armeniassa.
8. Edellä olevan 6 artiklan mukaisesti sekakomiteassa käsitellään kysymyksiä, jotka liittyvät osapuolten lentoliikenteen harjoittajiin tehtäviin investointeihin ja muutoksiin osapuolten lentoliikenteen harjoittajien tosiasiallisessa määräysvallassa.
9. Edellä olevan 14 artiklan mukaisesti sekakomitea valvoo liitteessä I kuvatun siirtymäkauden ajan Armeniassa rekisteröityjen, Armenian viranomaisvalvonnan alaisten käyttäjien sellaisten ilmaalusten asteittaista käytöstä poistamista, joilla ei ole liitteessä II olevassa B osassa esitetyn asiaa koskevan EU:n lainsäädännön mukaisesti myönnettyä tyyppihyväksyntätodistusta, jotta varmistetaan tällaisten ilma-alusten käytöstä poistaminen liitteessä I olevan 7 kohdan mukaisesti.
10. Lisäksi sekakomitea kehittää yhteistyötä erityisesti seuraavissa asioissa:
 - a) tämän sopimuksen mukaiseen lentoliikenteeseen vaikuttavien markkinaolosuhteiden tarkastelu;
 - b) tehokkaan ratkaisun löytäminen sellaisiin 9 artiklassa tarkoitettuihin liiketoiminnan harjoittamiseen ja kaupallisiin mahdollisuuksiin liittyviin kysymyksiin, jotka voivat haitata markkinoille pääsyä ja tämän sopimuksen mukaisten lentoliikennepalvelujen kitkatonta toimivuutta, jotta voidaan varmistaa oikeudenmukainen kilpailu, sääntelyn lähentäminen ja lentoliikennepalvelujen tuottamisen hallinnollisten rasitteiden minimoiminen;
 - c) tietojen vaihtaminen, myös lausunnot lentoliikenteeseen mahdollisesti vaikuttavista osapuolten lakien, määräysten ja politiikan muutoksista;

- d) tämän sopimuksen mahdollisten kehittämisalojen käsittely, mukaan lukien tämän sopimuksen muutoksia koskevat suositukset tai ehdot ja menettelyt kolmansien maiden liittymiseksi tähän sopimukseen;
- e) investointeihin, omistussuhteisiin ja määräysvaltaan liittyvät asiat;
- f) sääntely-yhteistyön kehittäminen sekä yhteinen sitoutuminen vastavuoroiseen tunnustamiseen ja sääntöjen ja toimenpiteiden lähentämiseen;
- g) neuvonpidon edistäminen tarvittaessa lentoliikennekysymyksissä, joita käsitellään kansainvälisissä järjestöissä, kolmansien maiden kanssa ja monenvälisissä järjestelyissä, mukaan lukien mahdollisuus hyväksyä yhteinen lähestymistapa;
- h) tilastotietojen vaihtamisen helpottaminen osapuolten välillä tämän sopimuksen mukaisen lentoliikennepalvelujen kehittymisen seuraamiseksi; ja
- i) tämän sopimuksen sosiaalisten vaikutusten tarkastelu täytäntöönpanon yhteydessä ja asianmukaisten ratkaisujen löytäminen perustelluiksi katsottuihin huolenaiheisiin.

11. Jos sekakomitea ei käsittele asiaa kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun asia on annettu sen käsiteltäväksi, osapuolet voivat toteuttaa 25 artiklan mukaisia suoja-toimenpiteitä.

12. Tämä sopimus ei estä osapuolten toimivaltaisten viranomaisten sekakomitean ulkopuolista yhteistyötä ja yhteydenpitoa ilmailun turvaamiseen, turvallisuuteen, ympäristöön, ilmaliikenteen hallintaan, ilmailun infrastruktuuriin, kilpailuun ja kuluttajansuojaan liittyvissä asioissa. Osapuolet ilmoittavat sekakomitealle tällaisen yhteistyön ja yhteydenpidon tuloksista, joilla voi olla vaikutusta tämän sopimuksen täytäntöönpanoon.

24 ARTIKLA

Riitojen ratkaiseminen ja välimiesmenettely

1. Jos osapuolten kesken syntyy riitaa tämän sopimuksen soveltamisesta tai tulkinnasta muissa kuin 8 artiklaan perustuvissa kysymyksissä, eikä asiaa saada ratkaistua sekakomitean kokouksessa, riita voidaan sopia diplomaattiteitse, ja jos sekään ei tuota tulosta, riita voidaan jommankumman osapuolen pyynnöstä saattaa välimiesmenettelyyn tässä artiklassa määrättyjä menettelyjä noudattaen.

2. Välimiesmenettelyä koskeva pyyntö osoitetaan kirjallisesti toiselle osapuolelle. Kantaja-osapuolen on pyynnössään nimettävä kyseessä oleva toimenpide ja sen on esitettävä selkeästi syyt, joiden vuoksi se katsoo tällaisen toimenpiteen olevan ristiriidassa tämän sopimuksen kanssa.

3. Elleivät osapuolet muuta sovi, asian ratkaisee kolmijäseninen välitystuomioistuin, joka muodostetaan seuraavasti:

a) kumpikin osapuoli nimeää välimiehen 20 päivän kuluessa välimiesmenettelyä koskevan pyynnön vastaanottamisesta. Näiden kahden välimiehen nimeämistä seuraavien 30 päivän kuluessa osapuolet sopivat yhteisesti kolmannelta välimiehestä, joka toimii välitystuomioistuimen puheenjohtajana;

b) jos jompikumpi osapuolista ei nimeä välimiestä tai jos kolmatta välimiestä ei nimetä alakohdan mukaisesti, toinen osapuoli voi pyytää ICAOn neuvoston puheenjohtajaa nimeämään tarpeen mukaan yhden tai useamman välimiehen 30 päivän kuluessa pyynnön vastaanottamisesta. Jos ICAOn neuvoston puheenjohtaja on joko Armenian tai EU:n jäsenvaltion kansalainen, nimityksen tekee ICAOn neuvoston vanhin varapuheenjohtaja, joka ei ole Armenian tai EU:n jäsenvaltion kansalainen.

4. Välitystuomioistuimen asettamispäivä on päivä, jona viimeinen kolmesta välimiehestä hyväksyy nimityksensä sekakomitean vahvistamia menettelyjä noudattaen.
5. Jos osapuoli sitä pyytää, välitystuomioistuimen on 10 päivän kuluessa sen asettamisesta tehtävä alustava päätös siitä, katsotaanko asia kiireelliseksi.
6. Välitystuomioistuin voi osapuolen pyynnöstä määrätä toisen osapuolen panemaan täytäntöön väliaikaisia korjaavia toimenpiteitä ennen välitystuomioistuimen lopullista päätöstä.
7. Välitystuomioistuimen on annettava osapuolille viimeistään 90 päivän kuluttua asettamispäivästään väliraportti, jossa esitetään selvitetty tosiseikat, asiaa koskevien määräysten sovellettavuus sekä päätelmien ja annettavien suositusten perustelut. Jos välitystuomioistuin katsoo, ettei kyseistä määräaika ole mahdollista noudattaa, välitystuomioistuimen puheenjohtaja ilmoittaa asiasta osapuolille kirjallisesti esittäen viivästyksen syyt sekä päivämäärän, jolloin välitystuomioistuin aikoo antaa väliraporttinsa. Väliraportti on joka tapauksessa annettava viimeistään 120 päivän kuluttua välitystuomioistuimen asettamispäivästä.
8. Osapuoli voi 14 päivän kuluessa väliraportin antamisesta toimittaa välitystuomioistuimelle kirjallisen pyynnön tarkistaa tiettyjä väliraportin kohtia.
9. Kiireellisissä tapauksissa välitystuomioistuin tekee kaikkensa antaakseen väliaikaraporttinsa 45 päivän kuluessa ja joka tapauksessa viimeistään 60 päivän kuluessa välitystuomioistuimen asettamispäivästä. Osapuoli voi seitsemän päivän kuluessa väliraportin antamisesta toimittaa välitystuomioistuimelle kirjallisen pyynnön tarkistaa tiettyjä väliraportin kohtia. Tarkasteltuaan osapuolten väliraportista esittämiä kirjallisia lausumia välitystuomioistuin voi muuttaa raporttiaan ja tehdä tarpeelliseksi katsomiaan lisätutkimuksia. Lopullisen välitystuomion päätelmissä on käsiteltävä riittävästi alustavassa tutkintavaiheessa esitettyjä väitteitä ja vastattava selkeästi osapuolten esittämiin kysymyksiin ja huomautuksiin.
10. Välitystuomioistuimen on ilmoitettava osapuolille lopullinen päätöksensä 120 päivän kuluessa välitystuomioistuimen asettamispäivästä. Jos välitystuomioistuin katsoo, ettei kyseistä määräaika ole mahdollista noudattaa, välitystuomioistuimen puheenjohtaja ilmoittaa asiasta osapuolille kirjallisesti esittäen viivästyksen syyt sekä päivämäärän, jolloin välitystuomioistuin aikoo antaa päätöksensä. Päätös on joka tapauksessa annettava viimeistään 150 päivän kuluttua välitystuomioistuimen asettamispäivästä.
11. Kiireellisissä tapauksissa välitystuomioistuin tekee kaikkensa antaakseen päätöksensä 60 päivän kuluessa välitystuomioistuimen asettamispäivästä. Jos välitystuomioistuin katsoo, ettei kyseistä määräaika ole mahdollista noudattaa, välitystuomioistuimen puheenjohtaja ilmoittaa asiasta osapuolille kirjallisesti esittäen viivästyksen syyt sekä päivämäärän, jolloin välitystuomioistuin aikoo antaa päätöksensä. Päätös on joka tapauksessa annettava viimeistään 75 päivän kuluttua välitystuomioistuimen asettamispäivästä.
12. Osapuolet voivat toimittaa lopullisen päätöksen selventämistä koskevia pyyntöjä 10 päivän kuluessa päätöksen antamisesta, ja mahdolliset selvennykset on annettava 15 päivän kuluessa tällaisen pyynnön esittämisestä.
13. Jos välitystuomioistuin toteaa, että tätä sopimusta on rikottu eikä rikkomuksen tehnyt osapuoli noudata välitystuomioistuimen lopullista päätöstä tai ei löydä toisen osapuolen kanssa molempia tyydyttävää ratkaisua 40 päivän kuluessa siitä, kun välitystuomioistuin

on antanut lopullisen päätöksensä, toinen osapuoli voi keskeyttää tästä sopimuksesta johtuvien vastaavien etujen soveltamisen taikka keskeyttää osittain tai tarvittaessa kokonaan tämän sopimuksen täytäntöönpanon, kunnes sopimusta rikkova osapuoli noudattaa välitystuomioistuimen lopullista päätöstä tai osapuolet ovat löytäneet molempia tyydyttävän ratkaisun.

25 ARTIKLA

Suojatoimenpiteet

1. Jos osapuoli katsoo, että toinen osapuoli on jättänyt täyttämättä tämän sopimuksen mukaisen velvoitteensa, se voi toteuttaa asianmukaisia suojatoimenpiteitä. Suojatoimenpiteiden soveltamisala ja kesto on rajoitettava siihen, mikä on ehdottomasti tarpeen tilanteen korjaamiseksi tai tämän sopimuksen ylläpitämiseksi. Ensisijaisesti on käytettävä toimenpiteitä, jotka aiheuttavat vähiten häiriötä tämän sopimuksen toteutumiselle.

2. Osapuolen, joka harkitsee suojatoimenpiteiden toteuttamista, on ilmoitettava asiasta sekakomitean välityksellä toiselle osapuolelle ja annettava kaikki olennaiset tiedot asiasta.

3. Osapuolet aloittavat viipymättä neuvottelut sekakomiteassa yhteisesti hyväksyttävissä olevan ratkaisun löytämiseksi.

4. Asianomainen osapuoli saa toteuttaa suojatoimenpiteitä vasta yhden kuukauden kuluttua tämän artiklan 2 kohdan mukaisen ilmoituksen päivämäärästä, paitsi jos tämän artiklan 3 kohdan mukainen neuvottelumenettely on saatu päätökseen ennen mainittua määräaikaa, sanotun kuitenkin rajoittamatta 4 artiklan 1 kohdan c alakohdan ja 5 artiklan 1 kohdan c alakohdan soveltamista.

5. Asianomaisen osapuolen on ilmoitettava toteutetuista toimenpiteistä viipymättä sekakomitealle ja annettava kaikki olennaiset tiedot asiasta.

6. Kaikki tämän artiklan mukaisesti toteutetut toimet lakkautetaan heti, kun sopimusta rikkova osapuoli täyttää tämän sopimuksen määräykset.

26 ARTIKLA

Suhde muihin sopimuksiin

1. Jäljempänä olevaan 30 artiklaan perustuvan väliaikaisen soveltamisen aikana Armenian ja EU:n jäsenvaltioiden välillä tämän sopimuksen allekirjoittamishetkellä voimassa olevat asiaa koskevat sopimukset ja järjestelyt keskeytetään, muttei kuitenkaan tämän artiklan 2 kohdassa määrättyssä määrin.

2. Sen estämättä, mitä 1 ja 3 kohdassa määrätään, ja sillä edellytyksellä, ettei Euroopan unionin lentoliikenteen harjoittajien välillä esiinny kansallisuuteen perustuvaa syrjintää
a) tämän sopimuksen allekirjoittamishetkellä voimassa olevien Armenian ja EU:n jäsenvaltion kahdenvälisten sopimusten tai järjestelyjen omistusta, liikenneoikeuksia, kapasiteettia, vuorotiheyttä, ilma-aluksen tyyppiä tai vaihtamista, yhteistunnusten käyttöä ja hintoja koskevia oikeuksia ja suotuisampia määräyksiä tai suotuisampaa kohtelua, jotka eivät kuulu tämän sopimuksen soveltamisalaan tai jotka ovat asianomaisten lentoliikenteen harjoittajien vapauden suhteen tätä sopimusta suotuisampia tai joustavampia, voidaan edelleen käyttää;

b) osapuolten väliset riidat siitä, ovatko Armenian ja EU:n jäsenvaltioiden kahdenvälisten sopimusten tai järjestelyjen mukaiset määräykset suotuisampia tai joustavampia tai niiden mukainen kohtelu suotuisampaa tai joustavampaa, ratkaistaan 24 artiklassa määrätyssä riitojenratkaisumenettelyssä. Ristiriitaisten määräysten tai ristiriitaisen kohtelun välisen suhteen määrittämisestä johtuvat riidat ratkaistaan myös 24 artiklassa määrätyssä riitojenratkaisumenettelyssä.

3. Tultuaan 30 artiklan nojalla voimaan ja jollei tämän artiklan 2 kohdasta muuta johdu, tämä sopimus korvaa Armenian ja EU:n jäsenvaltioiden välillä tämän sopimuksen allekirjoittamishetkellä voimassa olevien kahdenvälisten sopimusten ja järjestelyjen asiaa koskevat määräykset.

4. Jos osapuolet liittyvät johonkin monenväliseen sopimukseen tai hyväksyvät ICAOn tai jonkin muun kansainvälisen järjestön tekemän päätöksen, joka koskee tämän sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia kysymyksiä, niiden on otettava asia hyvissä ajoin esille 23 artiklan mukaisessa sekakomiteassa sen selvittämiseksi, olisiko tätä sopimusta tarkistettava tällaisten muutosten huomioon ottamiseksi.

27 ARTIKLA

Muutokset

1. Osapuolet voivat päättää tämän sopimuksen muutoksista 23 artiklan mukaisesti pidettyjen neuvottelujen perusteella. Muutokset tulevat voimaan 30 artiklassa määrätyin ehdoin.

2. Jos jompikumpi osapuoli haluaa muuttaa tämän sopimuksen määräyksiä, se ilmoittaa päätöksestään sekakomitealle.

3. Sekakomitea voi jommankumman osapuolen ehdotuksesta ja tämän artiklan mukaisesti päättää yksimielisesti muuttaa tämän sopimuksen liitteitä.

4. Tällä sopimuksella ei rajoiteta osapuolten oikeutta antaa yksipuolisesti uutta lainsäädäntöä tai muuttaa voimassa olevaa lainsäädäntöään lentoliikenteen alalla tai siihen liittyvällä liitteessä II mainitulla alalla, edellyttäen, että tämä tapahtuu syrjimättömyyden periaatetta ja tämän sopimuksen määräyksiä noudattaen.

5. Jos jompikumpi osapuoli aikoo antaa uutta lainsäädäntöä tai muuttaa voimassa olevaa lainsäädäntöään lentoliikenteen alalla tai siihen liittyvällä liitteessä II mainitulla alalla, se ilmoittaa asiasta toiselle osapuolelle tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan. Jommankumman osapuolen pyynnöstä asiasta voidaan keskustella sekakomiteassa.

6. Kumpikin osapuoli ilmoittaa säännöllisesti ja mahdollisimman pian toiselle osapuolelle uudesta lainsäädännöstä tai muutoksesta voimassa olevaan lainsäädäntönsä lentoliikenteen alalla tai siihen liittyvällä liitteessä II mainitulla alalla. Kumman tahansa osapuolen pyynnöstä sekakomitea järjestää tämän jälkeen 60 päivän kuluessa näkemysten vaihdon tällaisen uuden lainsäädännön tai muutoksen mahdollisista vaikutuksista tämän sopimuksen asianmukaiseen toteutumiseen.

7. Edellä 6 kohdassa tarkoitettujen näkemysten vaihdon jälkeen sekakomitea

a) tekee päätöksen, jolla tarkistetaan liitettä II siten, että siihen sisällytetään, tarvittaessa vastavuoroisuutta noudattaen, kyseinen uusi lainsäädäntö tai muutos;

- b) tekee päätöksen, jolla kyseinen uusi lainsäädäntö tai muutos katsotaan tämän sopimuksen mukaiseksi; tai
- c) suosittelee muita kohtuullisessa ajassa toteutettavia toimenpiteitä, joilla varmistetaan tämän sopimuksen asianmukainen toteutuminen.

28 ARTIKLA

Irtisanominen

Kumpi tahansa osapuoli voi milloin tahansa ilmoittaa kirjallisesti diplomaattiteitse toiselle osapuolelle päätöksestään irtisanoa tämä sopimus. Ilmoitus on toimitettava samanaikaisesti ICAO:lle ja Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteeristölle. Tämän sopimuksen voimassaolo lakkaa keskiyöllä (GMT) sen kansainvälisen ilmakuljetusliiton (IATA) liikennekauden päättyessä, joka oli käynnissä yhden vuoden kuluttua sopimuksen irtisanomista koskevan kirjallisen ilmoituksen päiväyksestä, jollei irtisanomisilmoitusta peruuteta osapuolten sopimuksella ennen mainitun ajanjakson päättymistä.

29 ARTIKLA

Rekisteröinti

Tämä sopimus ja sen muutokset rekisteröidään ICAOn neuvostossa yleissopimuksen 83 artiklan mukaisesti ja Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteeristössä Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan 102 artiklan mukaisesti niiden tultua voimaan.

30 ARTIKLA

Voimaantulo ja väliaikainen soveltaminen

1. Osapuolet ratifioivat tai hyväksyvät tämän sopimuksen omien menettelyjensä mukaisesti. Ratifioimis- tai hyväksymisasiakirjat talletetaan tallettajan huostaan, ja tämä ilmoittaa asiasta toiselle osapuolelle.
2. Euroopan unionin neuvoston pääsihteeri on tämän sopimuksen tallettaja.
3. Tämä sopimus tulee voimaan sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona sopimuksen tallettaja ilmoittaa osapuolille, että viimeinen ratifioimis- tai hyväksymisasiakirja on vastaanotettu.
4. Sen estämättä, mitä 3 kohdassa määrätään, osapuolet sopivat soveltavansa tätä sopimusta väliaikaisesti 5 kohdan mukaan sisäisten menettelyjensä ja kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti.
5. Tämän sopimuksen väliaikainen soveltaminen alkaa sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona sopimuksen tallettaja ilmoittaa osapuolille, että seuraavat asiakirjat on vastaanotettu:
 - a) Euroopan unionin ilmoitus siitä, että Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden kannalta merkitykselliset ja sen vuoksi tarpeelliset menettelyt on saatu päätökseen; ja
 - b) Armenian 1 kohdan mukaisesti tallettama ratifioimis- tai hyväksymisasiakirja.

31 ARTIKLA

Todistusvoimaiset tekstit

Tämä sopimus laaditaan kahtena kappaleena bulgarian, englannin, espanjan, hollannin, iirin, italian, kreikan, kroaatin, latvian, liettuan, maltan, portugalin, puolan, ranskan, romanian, ruotsin, saksan, slovakian, sloveenin, suomen, tanskan, tšekin, unkarin, viron ja armenian kielellä, ja kukin teksti on yhtä todistusvoimainen. Jos kielitoisintojen välillä on eroavaisuuksia, sekakomitea päättää käytettävän tekstin kielestä.

TÄMÄN VAKUUDEKSI tätä varten asianmukaisesti valtuutetut täysivaltaiset edustajat ovat allekirjoittaneet tämän sopimuksen

Tehty Brysselissä 15 päivänä marraskuuta 2021.

LIITE I

SIIRTYMÄMÄÄRÄYKSET

1. Euroopan unioni tekee arvion siitä, miten Armenia noudattaa liitteessä II esitettyjä lentoliikenteen lakisääteisiä vaatimuksia ja normeja, lukuun ottamatta liitteessä II olevassa C osassa esitettyä ilmailun turvaamista koskevaa lainsäädäntöä, ja kyseinen arvio vahvistetaan sekakomitean päätöksellä. Arvio tehdään viimeistään kahden vuoden kuluttua siitä, kun tämä sopimus on tullut voimaan.

2. Sen estämättä, mitä 3 artiklassa määrätään, sopimuksessa vahvistettuihin sovittuihin oikeuksiin ja määrättyihin reitteihin ei sisälly 1 kohdassa tarkoitetun päätöksen tekemispäivään asti kummankaan osapuolen lentoliikenteen harjoittajien oikeutta käyttää muita viidennen vapauden liikenneoikeuksia kuin niitä, jotka on jo myönnetty Armenian ja EU:n jäsenvaltioiden kahdenvälisillä sopimuksilla; tämä koskee myös Armenian lentoliikenteen harjoittajien toimintaa Euroopan unionin alueella sijaitsevien paikkojen välillä.

Kun 1 kohdassa tarkoitettu päätös tehdään, kummankin osapuolen lentoliikenteen harjoittajat saavat käyttää viidennen vapauden liikenneoikeuksia; tämä koskee myös Armenian lentoliikenteen harjoittajien toimintaa Euroopan unionin alueella sijaitsevien paikkojen välillä 3 artiklan mukaisesti.

Euroopan unioni tekee arvion siitä, miten Armenia noudattaa liitteessä II olevassa C osassa esitettyyn ilmailun turvaamista koskevaan lainsäädäntöön liittyviä lakisääteisiä vaatimuksia ja normeja, ja kyseinen arvio vahvistetaan sekakomitean päätöksellä. Arvio tehdään viimeistään kolmen vuoden kuluttua siitä, kun tämä sopimus on tullut voimaan. Sillä välin Armenia panee täytäntöön Euroopan siviili-ilmailukonferenssin asiakirjan 30.

4. Kun 3 kohdassa tarkoitettu päätös tehdään, liitteessä II olevassa C osassa esitetyn ilmailun turvaamista koskevan lainsäädännön luottamukselliset osat annetaan Armenian asianmukaisen viranomaisen saataville, kunhan arkaluontoisten turvaamista koskevien tietojen vaihtamisesta, EU:n luottamukselliset tiedot mukaan luettuina, päästään sopimukseen.

5. Armenian vähittäistä siirtymistä liitteessä II esitetyn Euroopan unionin lentoliikennelainsäädännön täysimittaiseen soveltamiseen voidaan arvioida säännöllisesti. Arviot tekee Euroopan komissio yhteistyössä Armenian kanssa. 6. Armenia soveltaa 1 kohdassa tarkoitettua päätöksen tekemispäivästä alkaen liikennelupien myöntämissääntöjä, jotka vastaavat sisällöltään lentoliikenteen harjoittamisen yhteisistä säännöistä yhteisössä 24 päivänä syyskuuta 2008 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1008/2008 II luvussa olevia sääntöjä. Euroopan unionin toimivaltaiset viranomaiset soveltavat 4 artiklan 3 kohdan määräyksiä, jotka koskevat Armenian toimivaltaisten viranomaisten tekemien vaatimustenmukaisuutta tai kansalaisuutta koskevien selvitysten vastavuoroista tunnustamista, siitä alkaen, kun sekakomitea on vahvistanut Armenian soveltavan täysimääräisesti liikennelupien myöntämistä koskevia sääntöjä.

7. Armenian rekisterissä olevia, Armenian viranomaisvalvonnan alaisten käyttäjien ilma-aluksia, joilla ei ole Euroopan unionin lentoturvallisuusviraston (EASA) liitteessä II olevassa B osassa tarkoitettua asiaa koskevan EU:n lainsäädännön mukaisesti antamaa tyyppihyväksyntätodistusta, voidaan hallinnoida Armenian toimivaltaisten viranomaisten vastuulla Armenian sovellettavien kansallisten vaatimusten mukaisesti 1 päivään tammikuuta 2023 asti sillä edellytyksellä, että ilma-alus on yleissopimuksen mukaisesti vahvistettujen kansainvälisten turvallisuusmääräysten mukainen, sanotun kuitenkaan rajoittamatta sekakomiteassa tai 25 artiklan nojalla tehtävän päätöksen soveltamista. Tällaisiin ilma-aluksiin ei sovelleta tämän sopimuksen mukaisia oikeuksia, eikä niillä saa liikennöidä reiteillä Euroopan unioniin, Euroopan unionista tai Euroopan unionin sisällä.

LIITE II (Ajantasaistetaan säännöllisesti)

SIVIILI-ILMAILUUN SOVELLETTAVAT SÄÄNNÖT

Seuraavien säädösten sovellettavia lakisäätteisiä vaatimuksia ja normeja on noudatettava tämän sopimuksen mukaisesti, jollei tässä liitteessä tai liitteessä I muuta määrätä. Yksittäisiä säädöksiä koskevat erityiset mukautukset on tarvittaessa mainittu tässä liitteessä.

A. MARKKINOILLE PÄÄSY JA SIIHEN LIITTYVÄT KYSYMYKSET N:o 1008/2008

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukset (EY) N:o 1008/2008, annettu 24 päivänä syyskuuta 2008, lentoliikenteen harjoittamisen yhteisistä säännöistä yhteisössä

Sovellettavat säännökset: 2 artikla, 23 artiklan 1 kohta, 24 artikla ja liite I sekä II luku tämän sopimuksen liitteessä I olevan 6 kohdan mukaisesti

N:o 785/2004

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 785/2004, annettu 21 päivänä huhtikuuta 2004, lentoliikenteen harjoittajia ja ilma-alusten käyttäjiä koskevista vakuutusvaatimuksista, sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

– Komission asetus (EU) N:o 285/2010, annettu 6 päivänä huhtikuuta 2010

Sovellettavat säännökset: 1–8 artikla

N:o 2009/12 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/12/EY, annettu 11 päivänä maaliskuuta 2009, lentoasemamaksuista

Sovellettavat säännökset: 1–11 artikla

N:o 96/67 Neuvoston direktiivi 96/67/EY, annettu 15 päivänä lokakuuta 1996, pääsystä maa-
huolinnan markkinoille yhteisön lentoasemilla

Sovellettavat säännökset: 1–9 artikla, 11–21 artikla ja liite;
sovellettaessa 20 artiklan 2 kohtaa tarkoitetaan ilmaisulla 'komissio' ilmaisua 'sekakomitea'

N:o 80/2009

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 80/2009, annettu 14 päivänä tammikuuta 2009, tietokonepohjaisia paikanvarausjärjestelmiä koskevista käytäntesäännöistä ja neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2299/89 kumoamisesta

Sovellettavat säännökset: 1–11 artikla ja liitteet

B. ILMAILUN TURVALLISUUS

Siviili-ilmailun turvallisuus ja EASA-perusasetus
N:o 216/2008

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 216/2008, annettu 20 päivänä helmikuuta 2008, yhteisistä siviili-ilmailua koskevista säännöistä ja Euroopan lentoturvallisuusviraston perustamisesta sekä neuvoston direktiivin 91/670/ETY, asetuksen (EY) N:o 1592/2002 ja direktiivin 2004/36/EY kumoamisesta, sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

– Komission asetus (EY) N:o 690/2009, annettu 30 päivänä heinäkuuta 2009

– Asetus (EY) N:o 1108/2009

Sovellettavat säännökset: 1–3 artikla (ainoastaan ensimmäinen kohta) ja liite

– Komission asetus (EU) N:o 6/2013, annettu 8 päivänä tammikuuta 2013

– Komission asetus (EU) N:o 2016/4, annettu 5 päivänä tammikuuta 2016

Sovellettavat säännökset: 1–68 artikla, lukuun ottamatta 65 artiklaa, 69 artiklan 1 kohdan toinen alakohta, 69 artiklan 4 kohta, liitteet I–VI

N:o 319/2014

Komission asetus (EU) N:o 319/2014, annettu 27 päivänä maaliskuuta 2014, Euroopan lentoturvallisuusviraston perimistä maksuista ja palkkioista sekä asetuksen (EY) N:o 593/2007 kumoamisesta

Sovellettavat säännökset: 1–17 artikla ja liite

N:o 646/2012

Komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 646/2012, annettu 16 päivänä heinäkuuta 2012, sakkoja ja uhkasakkoja koskevista yksityiskohtaisista säännöistä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 216/2008 mukaisesti

Sovellettavat säännökset: 1–25 artikla

N:o 104/2004

Komission asetus (EY) N:o 104/2004, annettu 22 päivänä tammikuuta 2004, Euroopan lentoturvallisuusviraston valituslautakunnan organisaatiota ja kokoonpanoa koskevista säännöistä

Sovellettavat säännökset: 1–7 artikla ja liite

Lentotoiminta

N:o 965/2012

Komission asetus (EU) N:o 965/2012, annettu 5 päivänä lokakuuta 2012, lentotoimintaan liittyvistä teknisistä vaatimuksista ja hallinnollisista menettelyistä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 216/2008 mukaisesti, sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

– Komission asetus (EU) N:o 800/2013, annettu 14 päivänä elokuuta 2013

– Komission asetus (EU) N:o 71/2014, annettu 27 päivänä tammikuuta 2014

– Komission asetus (EU) N:o 83/2014, annettu 29 päivänä tammikuuta 2014

– Komission asetus (EU) N:o 379/2014, annettu 7 päivänä huhtikuuta 2014

– Komission asetus (EU) 2015/140, annettu 29 päivänä tammikuuta 2015

- Komission asetus (EU) 2015/1329, annettu 31 päivänä heinäkuuta 2015
- Komission asetus (EU) 2015/640, annettu 23 päivänä huhtikuuta 2015
- Komission asetus (EU) 2015/2338, annettu 11 päivänä joulukuuta 2015
- Komission asetus (EU) 2016/1199, annettu 22 päivänä heinäkuuta 2016
- Komission asetus (EU) 2017/363, annettu 1 päivänä maaliskuuta 2017

Sovellettavat säännökset: 1–9 a artikla, liitteet I–VIII

Lentomiestistö

N:o 1178/2011

Komission asetus (EU) N:o 1178/2011, annettu 3 päivänä marraskuuta 2011, siviili-ilmailun lentomiestistöä koskevien teknisten vaatimusten ja hallinnollisten menettelyjen säätämisestä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 216/2008 nojalla, sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

- Komission asetus (EU) N:o 290/2012, annettu 30 päivänä maaliskuuta 2012
- Komission asetus (EU) N:o 70/2014, annettu 27 päivänä tammikuuta 2014
- Komission asetus (EU) N:o 245/2014, annettu 13 päivänä maaliskuuta 2014
- Komission asetus (EU) 2015/445, annettu 17 päivänä maaliskuuta 2015
- Komission asetus (EU) 2016/539, annettu 6 päivänä huhtikuuta 2016

Sovellettavat säännökset: 1–11 artikla, liitteet I–IV

Onnettomuuksien tutkinta

N:o 996/2010

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 996/2010, annettu 20 päivänä lokakuuta 2010, siviili-ilmailun onnettomuuksien ja vaaratilanteiden tutkinnasta ja ehkäisemisestä ja direktiivin 94/56/EY kumoamisesta, sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 376/2014, annettu 3 päivänä huhtikuuta 2014

Sovellettavat säännökset: 1–23 artikla, lukuun ottamatta 7 artiklan 4 kohtaa ja 19 artiklaa

(kumottu asetuksella (EU) N:o 376/2014)

N:o 2012/780

Komission päätös 2012/780/EU, annettu 5 päivänä joulukuuta 2012, siviili-ilmailun onnettomuuksien ja vaaratilanteiden tutkinnasta ja ehkäisemisestä ja direktiivin 94/56/EY kumoamisesta annetun asetuksen (EU) N:o 996/2010 18 artiklan 5 kohdan mukaisesti perustetun turvallisuussuositusten ja niihin saatujen vastausten eurooppalaisen keskusrekisterin käyttöoikeuksista

Sovellettavat säännökset: 1–5 artikla

Ensimmäinen lentokelpoisuus

N:o 748/2012

Komission asetus (EU) N:o 748/2012, annettu 3 päivänä elokuuta 2012, ilma-alusten ja niihin liittyvien tuotteiden, osien ja laitteiden lentokelpoisuus- ja ympäristöhyväksyntää sekä suunnittelu- ja tuotanto-organisaatioiden hyväksyntää koskevista täytäntöönpanosäännöistä, sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

- Komission asetus (EU) N:o 7/2013, annettu 8 päivänä tammikuuta 2013
- Komission asetus (EU) N:o 69/2014, annettu 27 päivänä tammikuuta 2014
- Komission asetus (EU) 2015/1039, annettu 30 päivänä kesäkuuta 2015
- Komission asetus (EU) N:o 2016/5, annettu 5 päivänä tammikuuta 2016

Sovellettavat säännökset: 1–10 artikla, liite I

Jatkuva lentokelpoisuus

N:o 1321/2014

Komission asetus (EU) N:o 1321/2014, annettu 26 päivänä marraskuuta 2014, ilma-alusten sekä ilmailutuotteiden, osien ja laitteiden jatkuvan lentokelpoisuuden ylläpidosta ja näihin tehtäviin osallistuvien organisaatioiden ja henkilöstön hyväksymisestä, sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

- Komission asetus (EU) 2015/1088, annettu 3 päivänä heinäkuuta 2015
- Komission asetus (EU) 2015/1536, annettu 16 päivänä syyskuuta 2015
- Komission asetus (EU) 2017/334, annettu 27 päivänä helmikuuta 2017

Sovellettavat säännökset: 1–6 artikla, liitteet I–IV

Täydentävät yksityiskohtaiset lentokelpoisuusvaatimukset

N:o 2015/640

Komission asetus (EU) 2015/640, annettu 23 päivänä huhtikuuta 2015, lentotoiminnan lajin mukaisista täydentävistä yksityiskohtaisista lentokelpoisuusvaatimuksista ja asetuksen (EU) N:o 965/2012 muuttamisesta

Sovellettavat säännökset: 1–5 artikla ja liitteet

Lentopaikat N:o 139/2014 Komission asetus (EU) N:o 139/2014, annettu 12 päivänä helmikuuta 2014, lentopaikkoihin liittyvistä vaatimuksista ja hallinnollisista menettelyistä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 216/2008 mukaisesti

Sovellettavat säännökset: 1–10 artikla, liitteet I–IV

Kolmansien maiden lentotoiminnan harjoittajat

N:o 452/2014

Komission asetus (EU) N:o 452/2014, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2014, kolmansien maiden lentotoiminnan harjoittajien lentotoimintaan liittyvien teknisten vaatimusten ja hallinnollisten menettelyjen vahvistamisesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 216/2008 mukaisesti.

Sovellettavat säännökset: 1–4 artikla ja liitteet 1 ja 2
Ilmaliikenteen hallinta ja lennonvarmistuspalvelut
N:o 2015/340

Komission asetus (EU) 2015/340, annettu 20 päivänä helmikuuta 2015, lennonjohtajien lupakirjoja ja todistuksia koskevista teknisistä vaatimuksista ja hallinnollisista menettelyistä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 216/2008 mukaisesti, komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 923/2012 muuttamisesta ja komission asetuksen (EU) N:o 805/2011 kumoamisesta

Sovellettavat säännökset: 1–10 artikla, liitteet I–IV

N:o 2017/373

Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2017/373, annettu 1 päivänä maaliskuuta 2017, ilmaliikenteen hallinta- ja lennonvarmistuspalvelujen sekä muiden ilmaliikenteen hallintaverkon toi-

mintojen palveluntarjoajia koskevista yhteisistä vaatimuksista ja näiden palveluntarjoajien valvonnasta, asetuksen (EY) N:o 482/2008 sekä täytäntöönpanoasetusten (EU) N:o 1034/2011, (EU) N:o 1035/2011 ja (EU) 2016/1377 kumoamisesta ja asetuksen (EU) N:o 677/2011 muuttamisesta

Sovellettavat säännökset: 1–10 artikla ja liitteet

Poikkeamista ilmoittaminen

N:o 376/2014

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 376/2014, annettu 3 päivänä huhtikuuta 2014, poikkeamien ilmoittamisesta, analysoinnista ja seurannasta siviili-ilmailun alalla, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 996/2010 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2003/42/EY, komission asetusten (EY) N:o 1321/2007 ja (EY) N:o 1330/2007 kumoamisesta

Sovellettavat säännökset: 1–7 artikla, 9 artiklan 3 kohta, 10 artiklan 2–4 kohta, 11 artiklan 1 ja 7 kohta, 13 artikla lukuun ottamatta 13 artiklan 9 kohtaa, 14–16 artikla, 21 artikla ja liitteet I–III

N:o 2111/2005

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 2111/2005, annettu 14 päivänä joulukuuta 2005, yhteisössä toimintakieltoon asetettuja lentoliikenteen harjoittajia koskevan yhteisön luettelon laatimisesta ja lennon suorittavan lentoliikenteen harjoittajan ilmoittamisesta lentomat-kustajille sekä direktiivin 2004/36/EY 9 artiklan kumoamisesta

Sovellettavat säännökset: 1–13 artikla, 15–16 artikla ja liite

N:o 473/2006

Komission asetus (EY) N:o 473/2006, annettu 22 päivänä maaliskuuta 2006, yhteisössä toimintakieltoon asetettuja lentoliikenteen harjoittajia koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2111/2005 II luvussa tarkoitetun yhteisön luettelon laatimissäännöistä

Sovellettavat säännökset: 1–6 artikla, liitteet A–C

N:o 474/2006

Komission asetus (EY) N:o 474/2006, annettu 22 päivänä maaliskuuta 2006, yhteisössä toimintakieltoon asetettuja lentoliikenteen harjoittajia koskevasta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 2111/2005 luvussa II tarkoitetusta yhteisön luettelosta, sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

– Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2016/963, annettu 16 päivänä kesäkuuta 2016

Sovellettavat säännökset: 1 ja 2 artikla, liitteet I ja II

Tekniset säännöt ja hallinnolliset menettelyt siviili-ilmailun alalla

N:o 3922/91

Neuvoston asetus (ETY) N:o 3922/91, annettu 16 päivänä joulukuuta 1991, teknisten sääntöjen ja hallinnollisten menettelyjen yhdenmukaistamisesta siviili-ilmailun alalla, sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

– Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1899/2006, annettu 12 päivänä joulukuuta 2006

– Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1900/2006, annettu 20 päivänä joulukuuta 2006

– Komission asetus (EY) N:o 8/2008, annettu 11 päivänä joulukuuta 2007

– Komission asetus (EY) N:o 859/2008, annettu 20 päivänä elokuuta 2008

Sovellettavat säännökset: 1–10 artikla, lukuun ottamatta 4 artiklan 1 kohtaa ja 8 artiklan 2 kohtaa (toinen virke), 12–13 artikla, liitteet I–III

C. ILMAILUN TURVAAMINEN

N:o 300/2008

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 300/2008, annettu 11 päivänä maaliskuuta 2008, yhteisistä siviili-ilmailun turvaamista koskevista säännöistä ja asetuksen (EY) N:o 2320/2002 kumoamisesta

Sovellettavat säännökset: 1–15 artikla, 18 artikla, 21 artikla ja liite N:o 272/2009

Komission asetus (EY) N:o 272/2009, annettu 2 päivänä huhtikuuta 2009, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 300/2008 liitteessä vahvistettujen siviili-ilmailun turvaamista koskevien yhteisten perusvaatimusten täydentämisestä, sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna seuraavilla:

– Komission asetus (EU) N:o 297/2010, annettu 9 päivänä huhtikuuta 2010

– Komission asetus (EU) N:o 720/2011, annettu 22 päivänä heinäkuuta 2011

– Komission asetus (EU) N:o 1141/2011, annettu 10 päivänä marraskuuta 2011

– Komission asetus (EU) N:o 245/2013, annettu 19 päivänä maaliskuuta 2013

Sovellettavat säännökset: 1 ja 2 artikla ja liite N:o 1254/2009 Komission asetus (EU) N:o 1254/2009, annettu 18 päivänä joulukuuta 2009, perusteista, joilla jäsenvaltiot saavat poiketa siviili-ilmailun turvaamista koskevista yhteisistä perusvaatimuksista ja ottaa käyttöön vaihtoehtoisia turvatoimenpiteitä, sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

– Komission asetus (EU) 2016/2096, annettu 30 päivänä marraskuuta 2016 N:o 18/2010 Komission asetus (EU) N:o 18/2010, annettu 8 päivänä tammikuuta 2010, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 300/2008 muuttamisesta siviili-ilmailun turvaamisen alan kansallisia laadunvalvontaohjelmia koskevien vaatimusten osalta

N:o 2015/1998

Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2015/1998, annettu 5 päivänä marraskuuta 2015, yksityiskohtaisista toimenpiteistä ilmailun turvaamista koskevien yhteisten perusvaatimusten täytäntöönpanemiseksi, sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

– Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2015/2426, annettu 18 päivänä joulukuuta 2015

– Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2017/815, annettu 12 päivänä toukokuuta 2017

N:o 2015/8005 Komission täytäntöönpanopäätös C(2015)8005, annettu 16 päivänä marraskuuta 2015, asetuksen (EY) N:o 300/2008 18 artiklan a alakohdassa tarkoitettuja tietoja sisältävistä yksityiskohtaisista toimenpiteistä ilmailun turvaamista koskevien yhteisten perusvaatimusten täytäntöönpanemiseksi, sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

– Komission täytäntöönpanopäätös C(2017) 3030, annettu 15 päivänä toukokuuta 2017

N:o 72/2010

Komission asetus (EU) N:o 72/2010, annettu 26 päivänä tammikuuta 2010, ilmailun turvaamisen alalla suoritettavissa komission tarkastuksissa noudatettavista menettelyistä, sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

– Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2016/472, annettu 31 päivänä maaliskuuta 2016

D. ILMALIIKENTEEN HALLINTA

N:o 549/2004

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 549/2004, annettu 10 päivänä maaliskuuta 2004, yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan toteuttamisen puitteista (puiteasetus), sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

– Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1070/2009, annettu 21 päivänä lokakuuta 2009*

Sovellettavat säännökset: 1–4 artikla, 6 artikla, 9–13 artikla

N:o 550/2004

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 550/2004, annettu 10 päivänä maaliskuuta 2004, lennonvarmistuspalvelujen tarjoamisesta yhtenäisessä eurooppalaisessa ilmatilassa (palveluntarjonta-asetus), sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna seuraavilla:

– Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1070/2009, annettu 21 päivänä lokakuuta 2009*

Sovellettavat säännökset: 1–18 artikla, liite I

N:o 551/2004

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 551/2004, annettu 10 päivänä maaliskuuta 2004, yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan organisoinnista ja käytöstä (ilmatilaasetus), sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

– Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1070/2009, annettu 21 päivänä lokakuuta 2009*

Sovellettavat säännökset: 1–9 artikla

N:o 552/2004

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 552/2004, annettu 10 päivänä maaliskuuta 2004, eurooppalaisen ilmaliikenteen hallintaverkon yhteentoimivuudesta (yhteentoimivuusasetus), sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

– Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1070/2009, annettu 21 päivänä lokakuuta 2009*

Sovellettavat säännökset: 1–10 artikla, liitteet I–V

* Asetus (EY) N:o 1070/2009 – sovellettavat säännökset: 1–4 artikla, lukuun ottamatta 1 artiklan 4 kohtaa

Suoristuskyky ja maksut

N:o 390/2013

Komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 390/2013, annettu 3 päivänä toukokuuta 2013, lennonvarmistuspalvelujen ja verkkotoimintojen suorituskyvyn kehittämisjärjestelmästä

N:o 391/2013

Komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 391/2013, annettu 3 päivänä toukokuuta 2013, lennonvarmistuspalvelujen yhteisestä maksujärjestelmästä

Verkkotoiminnot

N:o 677/2011

Komission asetus (EU) N:o 677/2011, annettu 7 päivänä heinäkuuta 2011, ilmaliikenteen hallintaverkon toimintojen toteuttamista koskevista yksityiskohtaisista säännöistä ja asetuksen (EU) N:o 691/2010 muuttamisesta, sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

- Komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 970/2014, annettu 12 päivänä syyskuuta 2014
- Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2017/373, annettu 1 päivänä maaliskuuta 2017

Sovellettavat säännökset: 1–25 artikla ja liitteet

N:o 255/2010

Komission asetus (EU) N:o 255/2010, annettu 25 päivänä maaliskuuta 2010, ilmaliikennevirtojen säätelyä koskevista yhteisistä säännöistä, sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

- Komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 923/2012, annettu 26 päivänä syyskuuta 2012
 - Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2016/1006, annettu 22 päivänä kesäkuuta 2016
- Sovellettavat säännökset: 1–15 artikla ja liitteet

N:o 2011/4130

Commission Decision C(2011) 4130 final of 7 July 2011 on the nomination of the Network Manager for the air traffic management (ATM) network functions of the single European sky (7 päivänä heinäkuuta 2011 annettu komission päätös, joka koskee verkon hallinnoijan nimittämistä yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan ilmaliikenteen hallinnan verkkotoimintoja varten, suomenkielistä toisintoa ei ole)

Yhteentoimivuus

N:o 1032/2006

Komission asetus (EY) N:o 1032/2006, annettu 6 päivänä heinäkuuta 2006, lennonjohtoyksiköiden väliseen lentoja koskevien tietojen ilmoittamiseen, lentojen koordinointiin ja niiden siirtämiseen tarkoitettujen lentotietojen vaihdon automaattisten järjestelmien vaatimuksista, sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

– Komission asetus (EY) N:o 30/2009, annettu 16 päivänä tammikuuta 2009

Sovellettavat säännökset: 1–9 artikla, liitteet I–V

N:o 1033/2006

Komission asetus (EY) N:o 1033/2006, annettu 4 päivänä heinäkuuta 2006, lentoa edeltävän vaiheen lentosuunnitelmia koskeviin menettelyihin liittyvistä vaatimuksista yhtenäistä eurooppalaista ilmatilaa varten, sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

– Komission asetus (EU) N:o 929/2010, annettu 18 päivänä lokakuuta 2010

– Komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 923/2012, annettu 26 päivänä syyskuuta 2012

– Komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 428/2013, annettu 8 päivänä toukokuuta 2013

– Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2016/2120, annettu 2 päivänä joulukuuta 2016

Sovellettavat säännökset: 1–5 artikla ja liite

N:o 633/2007

Komission asetus (EY) N:o 633/2007, annettu 7 päivänä kesäkuuta 2007, lennonjohtoyksiköiden välillä tapahtuvaan lentoja koskevien tietojen ilmoittamiseen, lentojen koordinointiin ja niiden siirtämiseen käytettävän lentotietosanomien siirtoyhteyskäytännön soveltamisvaatimuksista, sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

– Komission asetus (EU) N:o 283/2011, annettu 22 päivänä maaliskuuta 2011

Sovellettavat säännökset: 1–6 artikla, liitteet I–IV

N:o 29/2009

Komission asetus (EY) N:o 29/2009, annettu 16 päivänä tammikuuta 2009, tiedonsiirtopalveluja koskevista vaatimuksista yhtenäisessä eurooppalaisessa ilmatilassa, sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

– Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2015/310, annettu 26 päivänä helmikuuta 2015

Sovellettavat säännökset: 1–14 artikla, liitteet I–III

N:o 262/2009

Komission asetus (EY) N:o 262/2009, annettu 30 päivänä maaliskuuta 2009, S-moodikyselykoodien koordinoitua jakamista ja käyttöä koskevista vaatimuksista yhtenäisessä eurooppalaisessa ilmatilassa, sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

– Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2016/2345, annettu 14 päivänä joulukuuta 2016

Sovellettavat säännökset: 1–12 artikla, liitteet I–VI

N:o 73/2010

Komission asetus (EU) N:o 73/2010, annettu 26 päivänä tammikuuta 2010, ilmailutietojen ja ilmailutiedotuksen laatua koskevista vaatimuksista yhtenäistä eurooppalaista ilmatilaa varten, sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

– Komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 1029/2014, annettu 26 päivänä syyskuuta 2014

Sovellettavat säännökset: 1–13 artikla, liitteet I–X

N:o 1206/2011

Komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 1206/2011, annettu 22 päivänä marraskuuta 2011, ilma-alusten tunnistamista koskevista vaatimuksista yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan valvomiseksi

Sovellettavat säännökset: 1–11 artikla, liitteet I–VII

N:o 1207/2011

Komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 1207/2011, annettu 22 päivänä marraskuuta 2011, yhtenäisen eurooppalaisen ilmatilan valvonnan suorituskykyä ja yhteentoimivuutta koskevista vaatimuksista, sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

– Komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 1028/2014, annettu 26 päivänä syyskuuta 2014

– Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2017/386, annettu 6 päivänä maaliskuuta 2017

Sovellettavat säännökset: 1–14 artikla, liitteet I–IX

N:o 1079/2012

Komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 1079/2012, annettu 16 päivänä marraskuuta 2012,

puheviestinnässä käytettäviä kanavavälejä koskevista vaatimuksista yhtenäistä eurooppalaista ilmatilaa varten, sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

- Komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 657/2013, annettu 10 päivänä heinäkuuta 2013
- Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2016/2345, annettu 14 päivänä joulukuuta 2016

Sovellettavat säännökset: 1–14 artikla, liitteet I–V

SESAR

N:o 219/2007

Neuvoston asetus (EY) N:o 219/2007, annettu 27 päivänä helmikuuta 2007, yhteisyrityksen perustamisesta uuden sukupolven eurooppalaisen ilmaliikenteen hallintajärjestelmän (SESAR) kehittämiseksi, sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

- Neuvoston asetus (EY) N:o 1361/2008, annettu 16 päivänä joulukuuta 2008
- Neuvoston asetus (EU) N:o 721/2014, annettu 16 päivänä kesäkuuta 2014

Sovellettavat säännökset: 1 artiklan 1 ja 2 kohta sekä 5–7 kohta, 2 artikla, 3 artikla, 4 artiklan 1 kohta ja liite

N:o 409/2013

Komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 409/2013, annettu 3 päivänä toukokuuta 2013, yhteisten hankkeiden määrittelemisestä, hallintorakenteiden perustamisesta ja kannustimien yksilöimisestä Euroopan ilmaliikenteen hallinnan yleissuunnitelman toteuttamisen tueksi

Sovellettavat säännökset: 1–15 artikla

N:o 716/2014

Komission täytäntöönpanoasetus (EU) N:o 716/2014, annettu 27 päivänä kesäkuuta 2014, eurooppalaisen ilmaliikenteen hallinnan yleissuunnitelmaa tukevan yhteisen kokeiluhankkeen aloittamisesta

Ilmatila

N:o 2150/2005

Komission asetus (EY) N:o 2150/2005, annettu 23 päivänä joulukuuta 2005, ilmatilan joustavaa käyttöä koskevista yhteisistä säännöistä

Sovellettavat säännökset: 1 ja 9 artikla ja liite

N:o 923/2012

Komission täytäntöönpanoasetuksella (EU) N:o 923/2012, annettu 26 päivänä syyskuuta 2012, yhteisistä lentosäännöistä, lennonvarmistuspalveluja ja -menetelmiä koskevista operatiivisista säännöksistä sekä täytäntöönpanoasetuksen (EU) N:o 1035/2011 ja asetusten (EY) N:o 1265/2007, (EY) N:o 1794/2006, (EY) N:o 730/2006, (EY) N:o 1033/2006 ja (EU) N:o 255/2010 muuttamisesta, sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

– Komission asetus (EU) 2015/340, annettu 20 päivänä helmikuuta 2015,

– Komission täytäntöönpanoasetus (EU) 2016/1185, annettu 20 päivänä heinäkuuta 2016

Sovellettavat säännökset: 1–10 artikla sekä liite ja sen lisäykset N:o 1332/2011 Komission asetus (EU) N:o 1332/2011, annettu 16 päivänä joulukuuta 2011, ilmatilan käyttöä koskevista yhteisistä vaatimuksista ja toimintamenetelmistä yhteentörmäysten välttämiseksi ilmassa, sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

– Komission asetus (EU) 2016/583, annettu 15 päivänä huhtikuuta 2016

Sovellettavat säännökset: 1–4 artikla ja liite

E. YMPÄRISTÖ JA MELU

N:o 2002/49 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2002/49/EY, annettu 25 päivänä kesäkuuta 2002, ympäristömelun arvioinnista ja hallinnasta, sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

– Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1137/2008, annettu 22 päivänä lokakuuta 2008

– Komission asetus (EU) 2015/996, annettu 19 päivänä toukokuuta 2015

Sovellettavat säännökset: 1–12 artikla, liitteet I–VI

N:o 2003/96

Neuvoston direktiivi 2003/96/EY, annettu 27 päivänä lokakuuta 2003, energiatuotteiden ja sähkön verotusta koskevan yhteisön kehyksen uudistamisesta

Sovellettavat säännökset: 14 artiklan 1 kohdan b alakohta ja 2 kohta

N:o 2006/93

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/93/EY, annettu 12 päivänä joulukuuta 2006, kansainvälisen siviili-ilmailun yleissopimuksen liitteen 16 (toinen painos 1988) niteessä I olevan II osan 3 lukuun kuuluvien lentokoneiden liikennöimisen sääntelystä

Sovellettavat säännökset: 1–5 artikla, liitteet I ja II

N:o 598/2014

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 598/2014, annettu 16 päivänä huhtikuuta 2014, tasapainoisen lähestymistavan mukaista meluun liittyvien toimintarajoitusten asettamista unionin lentoasemilla koskevista säännöistä ja menettelyistä sekä direktiivin 2002/30/EY kumoamisesta

Sovellettavat säännökset: 1–10 artikla, liitteet I ja II

F. KULUTTAJANSUOJA

N:o 2027/97

Neuvoston asetus (EY) N:o 2027/97, annettu 9 päivänä lokakuuta 1997, lentoliikenteen harjoittajien korvausvastuusta onnettomuustapauksissa, sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

– Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 889/2002, annettu 13 päivänä toukokuuta 2002

Sovellettavat säännökset: 1–6 artikla ja liite

N:o 261/2004

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 261/2004, annettu 11 päivänä helmikuuta 2004, matkustajille heidän lennolle pääsymisen sekä lentojen peruuttamisen tai pitkäaikaisen viivästymisen johdosta annettavaa korvausta ja apua koskevista yhteisistä säännöistä sekä asetuksen (ETY) N:o 295/91 kumoamisesta

Sovellettavat säännökset: 1–16 artikla

N:o 1107/2006

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1107/2006, annettu 5 päivänä heinäkuuta 2006, vammaisten ja liikuntarajoitteisten henkilöiden oikeuksista lentoliikenteessä

Sovellettavat säännökset: 1–16 artikla, liitteet I ja II

G. SOSIAALISET NÄKÖKOHDAT

N:o 89/391

Neuvoston direktiivi 89/391/EY, annettu 12 päivänä kesäkuuta 1989, toimenpiteistä työntekijöiden turvallisuuden ja terveyden parantamisen edistämiseksi työssä, sellaisena kuin se on muutettuna seuraavilla:

– Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2007/30/EY, annettu 20 päivänä kesäkuuta 2007

Sovellettavat säännökset – ainoastaan siviili-ilmailuun sovellettavalta osin: 1–16 artikla

N:o 2000/79

Neuvoston direktiivi 2000/79/EY, annettu 27 päivänä marraskuuta 2000, Euroopan lentoyhtiöiden liiton (AEA), Euroopan kuljetustyöntekijöiden liiton (ETF), Euroopan ohjaamomiestöyhdistyksen (ECA), Euroopan alueellisten lentoyhtiöiden yhdistyksen (ERA) ja Kansainvälisen tilauslentoyhtiöiden järjestön (IACA) tekemän, siviili-ilmailun liikkuvien työntekijöiden työajan järjestämistä koskevan eurooppalaisen sopimuksen täytäntöönpanosta.

Sovellettavat säännökset: 2 ja 3 artikla ja liite

N:o 2003/88

Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2003/88/EY, annettu 4 päivänä marraskuuta 2003, tietyistä työajan järjestämistä koskevista seikoista

Sovellettavat säännökset – ainoastaan siviili-ilmailuun sovellettavalta osin: 1–20 artikla, 22 ja 23 artikla